

T.C

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESİM- İŞ ÖRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

ANADOLU FOTOĞRAF AKIMI BAĞLAMINDA FOTOĞRAF SANATININ
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL GELİŞİMLERİNE KATKISI (BİR
UYGULAMA ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya IŞIK

Tez Danışmanı
DOÇ. DR. DERYA ŞAHİN

Malatya-2023

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESİM- İŞ ÖRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

ANADOLU FOTOĞRAF AKIMI BAĞLAMINDA FOTOĞRAF SANATININ
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL GELİŞİMLERİNE KATKISI (BİR
UYGULAMA ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya IŞIK

Tez Danışmanı
DOÇ. DR. DERYA ŞAHİN

Malatya-2023

	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
		Yayın Tarihi	19.08.2019
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ANADOLU FOTOĞRAF AKIMI BAĞLAMINDA FOTOĞRAF SANATININ ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SANATSAL GELİŞİMLERİNE KATKISI (BİR UYGULAMA ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. DERYA ŞAHİN

HAZIRLAYAN

DERYA IŞIK

Jürimiz tarafından 22/03/2023 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği /oyçokluğu** ile başarılı bulunarak Resim İş Öğretmenliği AnabilimDalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

- 1.Doç. Dr. Derya ŞAHİN
- 2.Dr. Öğr. Üyesi Nurhayat GÜNEŞ AYTAÇ
- 3.Dr. Öğr. Üyesi Adnan YALIM

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun 22/03/2023 tarih ve 20..../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

DOÇ. DR. EYÜP İZCİ
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi İ.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Derya IŞIK

08.02.2023

ÖNSÖZ

Bu araştırmada “Anadolu fotoğraf akımı bağlamında fotoğraf sanatının ortaokul öğrencilerinin sanatsal gelişimlerine katkısı incelenerek bir değerlendirme yapılmıştır. Bu araştırmada bilhassa bu konuyu seçmemde; üniversitede sanat eğitimi aldığım yıllarda Anadolu fotoğraf akımıyla tanışmam ve bunun bende bıraktığı derin etkilerin çok büyük bir teşvik edici yönü bulunmaktadır. Lisans eğitimim sonrasında öğretmenlik yaşantımın başlamasıyla kırsal hayatın doğrudan içerisinde görev alıp, bu sayede fotoğrafçılığı ve Anadolu fotoğraf akımını hayatımın her alanında bulduğumdan, tez çalışmamda da bu konu üzerinde ilerlemek nihai bir karar olmuştur.

Öncelikle bu araştırma süreci içinde tezimin her aşamasında desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam sayın Doç. Dr. Derya ŞAHİN’e anlayışı, hoşgörüsü ve sabrından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisansüstü eğitimim boyunca akademik anlamda üzerimde emeği olan tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Tez savunma jürimde bulunup desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Adnan YALIM’a ve Dr. Öğr. Üyesi Nurhayat GÜNEŞ AYTAÇ’a teşekkür ederim.

Çalışmanın her aşamasında desteğini hiçbir zaman esirgemeyen her zaman yanımda olan arkadaşım Ahmet Yavuklu’ya ve Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Rektör Danışmanı Doç. Dr. Tuna AKÇAY hocama katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında, sevgiyle ve sabırla bana her zaman ve her konuda destek olan, beni her zaman cesaretlendiren, doğru kararlar almam konusunda bana yol gösteren, bu aşamaya kadar sabırla ulaşmamda emekleri olan aileme ve Hasan Deniz’e şükranlarımı sunuyorum.

ÖZET

Günümüzde kültürel mirasın, birikimin ve değerlerin tanıtılmasında fotoğraf oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Anadolu'nun eşsiz coğrafyası ve kültürel çeşitliliği de fotoğraf sanatında oldukça önemli eserlerin ortaya çıkabileceği yüksek bir potansiyele sahiptir. Bu bağlamda fotoğraf sanatı değerlendirildiğinde Anadolu fotoğraflarının gerek ülkemizin değerlerini ortaya koymak gerekse eşsiz sanat eserleri ortaya koyulması bağlamında büyük bir önemi vardır.

Bu bağlamda, görsel sanat eğitiminde Anadolu fotoğraf akımı çerçevesinde bir araştırma tasarımı uygulanmıştır. Fotoğraf sanatı ve Anadolu fotoğraf akımını kapsayan ders içeriğinin yer aldığı görsel sanatlar dersinin, ortaokul öğrencilerinin sanat eğitimindeki başarısına teorik ve uygulama boyutlarında etkisinin olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin katılımıyla eğitim öncesi ve sonrası uygulama adımlarından oluşan bir fotoğraf etkinliği düzenlenmiştir. Elde edilen çalışma çıktıları konunun uzmanlarından oluşan jüri üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve ön test-son test sonuçları istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen istatistiksel verilerde anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Öte yandan, elde edilen fotoğraflara ve değerlendirilmelere bakıldığında, öğrencilerin sahip oldukları avantajları sanata dönüştürme konusunda teknik bilgi yetersizliklerinin bulunduğu ve Anadolu fotoğraf akımı bağlamında uygulanan ders içerikleri ile birlikte fotoğraf sanatında önemli kazanımlar elde ettikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Fotoğraf, Anadolu Fotoğraf Akımı, Sanat Eğitimi, Görsel Sanatlar Dersi.

ABSTRACT

In today's world, photography has a very important place in the promotion of cultural heritage, accumulation and values. The unique geography and cultural diversity of Anatolia also has a high potential to produce very important works in the art of photography. In this context, when the art of photography is evaluated, Anatolian photographs have a great importance in terms of both revealing the values of our country and revealing unique works of art.

In this context, a research design has been applied within the framework of the Anatolian photography movement in visual arts education. It has been aimed to determine whether the visual arts course, which includes the course content covering the art of photography and the Anatolian photography movement, has an effect on the success of secondary school students in art education in theoretical and practical dimensions. In addition, a photography activity consisting of pre-test and post-test application steps has been organized with the participation of the students. The study results obtained have been evaluated by the jury members reaching from the experts of the subject and the pre-test and post-test results have been statistically evaluated. It has been determined that there are significant differences in the statistical data obtained.

On the other hand, as a result of the photographs and evaluations obtained, it has been observed that the students had technical inadequacies in transforming their advantages into art, and that they gained significant gains in the art of photography together with the course contents applied in the context of the Anatolian photography movement.

Keywords: Anatolian Photography Movement, Photography Education, Primary Education Visual Art Education

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	i
ONUR SÖZÜ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
RESİMLER LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Varsayımları	3
İKİNCİ BÖLÜM	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Fotoğraf Sanatı, Gelişimi ve Önemi	4
2.1.1. Fotoğraf Sanat Serüveni	7
2.1.2. Fotoğrafın Kitle İletişim Aracı Olma Özelliği	8
2.1.3. Kültürel ve Sosyal Deneyim Olarak Fotoğraf	9
2.1.4. Fotoğraf Çekim Teknikleri	11
2.2. Türkiye’de Fotoğraf Sanatının Tarihçesi ve Geçmişten Günümüze Yarattığı Etkiler	13
2.3. Anadolu Fotoğraf Akımı	19
2.4. Görsel Sanatlar Eğitiminde Fotoğrafın Önemi	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	28
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	28

3.1. Araştırma Modeli	28
3.2. Veri Toplama Araçları	28
3.3. Çalışma Grubu	29
3.4. Verilerin Toplanması ve Uygulama Süreci.....	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	35
4. BULGULAR VE YORUM	35
4.1. Ön Uygulama ve Son Uygulama Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	35
4.2. Uygulama Kapsamında Öğrenciler Tarafından Çekilen Fotoğrafların Değerlendirilmesi.....	37
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	44
KAYNAKÇA.....	46
EKLER.....	52
Bilir Kişi Raporları.....	52

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Günlük Ders Planı/ Ders 1.....	30
Tablo 3.2 Günlük Ders Planı/ Ders 2.....	32
Tablo 3.3 Günlük Ders Planı/ Ders 3.....	33
Tablo 3.4 Günlük Ders Planı/ Ders 4.....	34
Tablo 4.1 Ön Uygulama ve Son Uygulama Sonuçlarına İlişkin Analiz Bulguları.....	35

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1 Pencereden Görünüş, Joseph Nicephore Niepce, 1827.	5
Resim 2.2 Memduh Ekici Tarafından Çekilmiş Bir Anadolu Fotoğrafi.....	20
Resim 2.3 Tuna Akçay Tarafından Çekilmiş Bir Anadolu Fotoğrafi.....	21
Resim 2.4 Nazım Tetik Tarafından Çekilmiş Bir Anadolu Fotoğrafi	22
Resim 2.5 Memduh Ekici Tarafından Çekilmiş Bir Diğer Anadolu Fotoğrafi	23
Resim 2.6 Hamit Yalçın Tarafından Çekilmiş Bir Anadolu Fotoğrafi.....	24
Resim 4.1 Ö4 Tarafından Çekilen Ön Uygulama Fotoğrafi	37
Resim 4.2 Ö4 Tarafından Çekilen Son Uygulama Fotoğrafi.....	38
Resim 4.3 Ö9 Tarafından Çekilen Ön Uygulama Fotoğrafi.....	39
Resim 4.4 Ö9 Tarafından Çekilen Son Uygulama Fotoğrafi.....	40
Resim 4.5 Ö35 Tarafından Çekilen Ön Uygulama Fotoğrafi.....	41
Resim 4.6 Ö35 Tarafından Çekilen Son Uygulama Fotoğrafi.....	42

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Tarihi belge sayılabilecek görsel öğeler, yüzyıllardır dünyadaki siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyolojik olaylara ışık tutmaktadır. Görselliğin hayatın vazgeçilmez bir parçası haline geldiği günümüzde, dijital teknolojilerin gelişmesiyle fotoğraf tüketimi de en üst düzeye çıkmıştır. İnsanlar her zaman karşılaştıkları olay veya durumları aktarmak istemişlerdir. Bu nedenle mağara duvarlarına oyulmuş hayvan çizimlerinden günümüz medyasının (sosyal ve konvansiyonel) dijital egemenliğine kadar görsellik önemli bir yer tutmuştur.

Zaman içinde ve teknolojik gelişmelere paralel olarak fotoğraf üretimi ve yayımı hızlanmıştır. Günümüzde birbirine ağlar aracılığıyla bağlanan insanlar, dünyanın farklı uçlarında meydana gelen olayları dakikalar içinde duyabilmekte ve hatta canlı olarak izleyebilmektedir. Bu durum toplulukları birbirine bağlamış ve büyük bir web topluluğu oluşturmuştur. Diğer bir deyişle, tüm dünya ağlar aracılığıyla birbirine bağlanan küresel bir köye dönüşmüştür. Bilginin hızla iletilmesi, kuşkusuz görsel sanatların gücünü ve önemini artırmıştır.

Günümüzde kültürel mirasın ve değerlerin tanıtılmasında fotoğraf oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Anadolu'nun eşsiz coğrafyası ve kültürel çeşitliliği de fotoğraf sanatında oldukça önemli eserlerin ortaya çıkabileceği yüksek bir potansiyele sahiptir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Anadolu fotoğrafları gerek ülkemizin değerlerini ortaya koyma anlamında gerekse de eşsiz sanat eserleri ortaya koyulması anlamında büyük bir öneme sahiptir.

Anadolu coğrafyasının imgelerinin taşıyıcısı olan Anadolu fotoğraf akımı, görsel kültürün önemli transfer araçlarından fotoğraf ile yitip giden, kaybolan ya da kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerlerimizi tekrar ortaya çıkarma ve geleceğe aktarmaya çalışmıştır. Anadolu fotoğrafçılığı toplumun kültürüne yakın ve yeni düzenin düşünsel yapısına uygun yerel kültürüne bağlı fotoğraf sanatçılarının oluşturduğu bir akımdır.

Dijital çağda gelişen teknolojiyle birlikte fotoğrafçılık önemli bir kitle iletişim aracı haline gelmiştir. Günümüzde özellikle zengin bir coğrafyaya sahip olan bölgelerde oldukça ciddi fotoğraf çalışmaları yürütülmektedir. Anadolu'nun da sahip olduğu eşsiz

coğrafya ve renkli kültürel yapısıyla bu sanatın en güzel icra edilebileceği alanlardandır. Bunun yanı sıra fotoğraf eğitimi öğrencilerin görsel kabiliyetlerini geliştirmede, resme olan ilgilerini artırmada bir araç olarak düşünülebilir. Bu bağlamda öğrencilerin eğitim yaşantılarının erken dönemlerinde eğitim almaları ve bunu çeşitli yarışmalar ve etkinlikler gibi teşvik edici süreçlerle uygulamaya dökmeleri, onların bu alana olan ilgilerinin olgunlaşması noktasında oldukça dikkat çekici bir unsur olabilecektir.

Ortaokulda eğitim gören öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik fotoğraf sanatı, Anadolu fotoğraf ve etkinlikleri bağlamında toplum değerlerine, geçmiş kuşakların getirmiş olduğu kültürel değerlere, gelecek kuşakların şekillendirdiği sosyal yapılar ve tatbik ettiği dini ve de estetik değerlere karşı sanat eğitimi alanında birey yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, çalışmadaki temel problem; öğrencilerin fotoğraf konusunda alacakları eğitimlerin ve bunu uygulamaya dökcekleri etkinliklerin, sanatsal (özellikle görsel) gelişimlerine katkısının anlaşılmasıdır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Anadolu Fotoğraf Akımı bağlamında fotoğraf sanatının ortaokul öğrencilerin sanatsal gelişimlerine katkısı olup olmadığının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu soruya cevap aranmıştır:

“Öğrencilerin fotoğraf çekim becerilerinde ön uygulama ve son uygulama fotoğrafları arasında fark var mıdır?”

1.2. Araştırmanın Önemi

Araştırma kapsamında uygulanan fotoğraf eğitimi ve uygulamalar sonucunda elde edilecek kazanımlar birçok farklı noktada önem arz etmektedir. Anadolu fotoğraf tarihçesi, yöntem ve tekniklerinin ortaokul öğrencilerine aktarılması ve bir yarışma kapsamında uygulanması, öğrencilerin fotoğraf konusunda kazanımların elde etmesini sağlayacak, görsel sanatlar dersinde fotoğraf sanatının kazanımlarının önemi kavrayacak ve fotoğraf çekme becerilerinin artmasına fayda sağlayacaktır. Ayrıca kadim medeniyetlere ev sahipliği yapmış Anadolu toprakları ve üzerinde yaşayan tarihi ve birikimi ortaya çıkaracak, gelecek kuşaklara bu medeniyeti görsel kültür aracılığı ile aktarabilme imkânı kazanacaktır. Ayrıca yaşadığı toplumun duygu ve düşüncelerini, davranışlarını, becerilerini, şekil verdiği toplumsal yapılarını, sahip olduğu estetik ve dini

değerlerini görünür kılma, belgeleme anlamında farkındalık kazanacaktır. Tüm bunlar sonucunda bu bilgi ve becerilerin öğrencilerin sanatsal gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda araştırma sonuçlarının sanat eğitimcilerine ve program hazırlayan kişilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Anadolu fotoğraf akımının görsel sanatlar dersinde kullanımının öğrencilerin başarısına etkisinin daha önce araştırılmamış olduğundan bu araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Varsayımları

Araştırmaların doğası gereği birtakım sınırlılıkları ve varsayımları bulunmaktadır. Bu çalışmada, öğrenciler için hazırlanan ders planı, onların fotoğrafçılık konusunda gerekli kazanımları elde etmelerine imkân sağlayacağı varsayılmıştır. Bunun yanı sıra çalışma Şanlıurfa İlinde 2 derslikte öğrenim gören (6A / 7A) 38 öğrenciyle ve 2022-2023 eğitim öğretim dönemi öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur. Öte yandan Anadolu fotoğraf akımı sanatçıların çekim teknikleri ve eserleri ile sınırlandırılmıştır. Bir diğer sınırlılık ise öğrencilerin yaşam alanlarının çalışma sahası olarak belirlenmiş olmasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bütün bilimsel çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmanın da belirli bir kavramsal çerçevesi bulunmaktadır. Bu bölümde, bu konularda detaylı bir literatür taraması yapılarak alan yazında yer alan kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır.

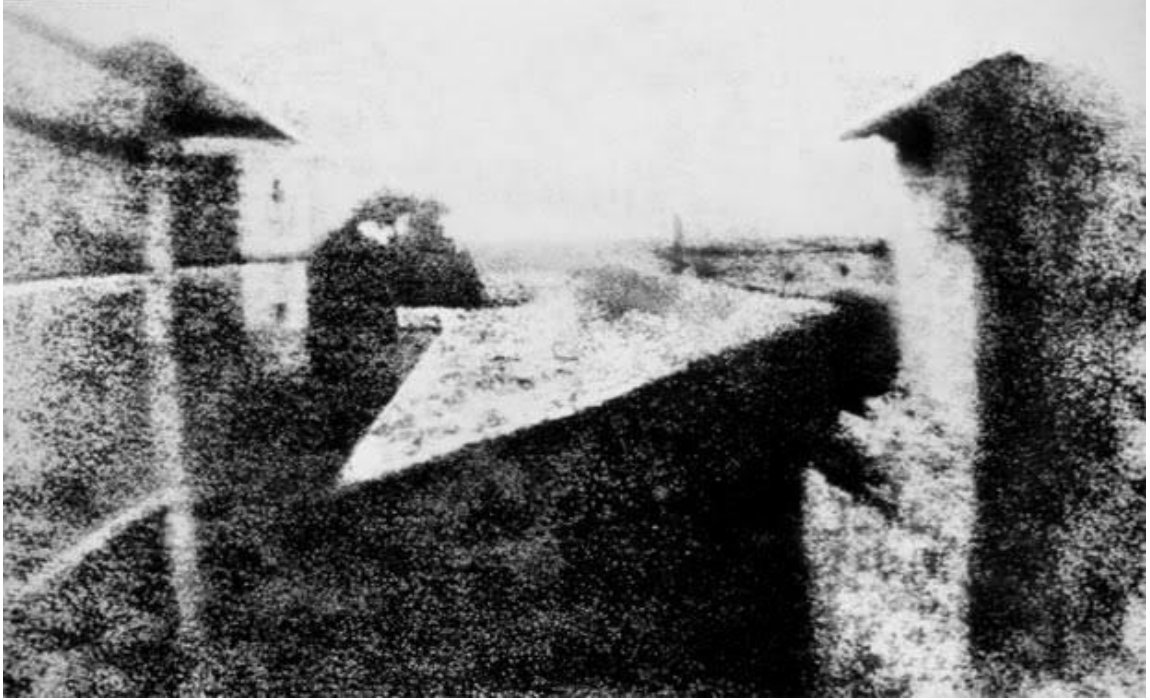
2.1. Fotoğraf Sanatı, Gelişimi ve Önemi

Fotoğrafın aynı resim sanatında olduğu gibi estetik yönden değere sahip olan görüntülerin üretilmesinde bir araç olduğuna dair görüş, onun yaygınlaşmasında bir ön koşul olarak ortaya çıkmıştır (Derman, 1988). Bu bakış açısı fotoğrafın kendisi içerisinde iki farklı yapı kazanmasına sebebiyet göstermiştir. Bu görüşlerden ilki, ortamda esas olarak amaçlanan dış gerçeklikleri ortaya çıkaran görüntülerin kaydedilmesi olduğunu savunanlardan oluşmaktaydı. Diğer görüşse, fotoğrafın kişisel yaratıcılık açısından da uygun bir koşul olmasıydı. Bu doğrultu içerisinde söz konusu olan süreç içerisinde, konuların seçimleri, düzenlemeleri, karanlık oda teknikleriyle bozlama teknikleri ve özel etkilerle müdahaleler başlanmıştır (Serter, 2000).

Ortama ait kapasite farklı yönlerle zorlanarak resim sanatına yaklaştırılmıştır. Örneğin; Objektif ile hassas malzeme arasına yerleştirilen filtreler, hassas malzemeyi resim kâğıtları gibi pürüzlü dokulu bir arka plana uygulamak, şeffaf bir görüntüyü elle çizilmiş görüntülerle üst üste getirerek bireysel fotoğraf yöntemleriyle bir anlatım dilinin kazandırılması çabalarıdır. Aynı dönemde resim sanatında da benzer bir etki hissedilmiştir (Derman, 1988).

Fotoğraf tarihindeki ilk görüntü Nisan 1816'da Joseph Nicéphore Niepce tarafından kaydedilmiştir (Gök, 2016). Burada Niepce, gümüş granür yardımıyla kâğıdı duyarlaştırmış ve kâğıda çiftliğinin bahçesinin görüntülerini camera obscura vasıtasıyla kaydetmiştir. Niepce; gümüş iyodür ve gümüş klorür maddelerinin ışıktan etkilerini ortaya çıkararak çalışmalarının devamını sağlamış ve fotoğrafçılığa birtakım temeller oluşturmuştur. Fotoğraf çok kötü bir kameranın analogu değildir, ciddi kimyasal ve teknik bilgi gerektiren kimyasal bir süreç sonucu oluşan üründür (Kiroğlu Öztürk, 2016).

Niepce tarafından geliştirilen haliograph tekniği fotoğrafçılık tekniklerinde kendini kanıtlamıştır. Çalışmalarına Fransa'da devam eden Niepce, 1827'de kalay ve kurşun karışımı bir metal levhaya yaklaşık sekiz saat süren bir çalışma ile evinin penceresinden doğa manzarasını kaydetmiştir. (Resim 2.1) Böylece fotoğraf tarihinde ilk defa plaka üzerine bir görüntü kaydedilmiş olur (Özkeçeci vd., 2014).

Resim 2.1 Pencereden Görünüş, Joseph Nicéphore Niépce, 1827.

Bu serüveni biraz daha ayrıntısıyla incelediğimizde, pek çok sanatçının baş vurduğu ve orijinal üretim için araç olarak kullandığı fotoğraf, dönemin sanat anlayışına uygunluğundan dolayı değer görmüş ve dönemin ressamlarını etkilemiştir. Ressam olan David Octavius Hill 1843' te İskoç Kilisesi' nin 474 üst düzey üyesini birleştiren büyük hacimli bir resim çalışması için, fotoğrafın sunduğu imkanlardan yararlanmış ve çekimini yaptığı bu portreleri resme dönüştürmüştür (Benjamin, 2012).

Renk rölyefinin kullanılmasıyla birlikte, 19.yüzyıl resim ve fotoğraf arasında iki yönlü bir ilişki kurulmuştur. D.C. Rosetti, Corot, Gaugin, Delacroix, Eakins, Degas ve Courbet gibi pek çok ressam eserlerinde fotoğrafı kullanmıştır. İlişkinin diğer yönü ise fotoğrafın günümüze kadar resmin estetik kuralları içinde değerlendirilmesine yol açmıştır (Semiz, 2014).

Fotoğrafta soyutlama ve tasarım sürecinin başlaması, sanattın her alanında görülen (özellikle resim sanatında) modern hareketin gelişimine paralel bir çizgi olarak izlemiştir. Francis Bruguière tarafından 1912'de yapılan ve çalışmasında kesilmiş ve

bükülmüş karton kullandığı biçimlerin ışık yansıtılmasıyla görüntüler yaratması fotoğraf konusunda sanatsal bir adım olmuştur (Çeşme,2019). Bir başka fotoğrafçı olan Alvin Langdom Coburn da yaptığı çalışmalarda yalın biçim araştırmaları konusunda bir yoğunlaşma göstermiştir. 1913' te kuşbakışı bir açıdan çektiği fotoğraflarda, doğada varolan soyut biçim ve motifleri görüntülemiştir (Erutku, 2020).

Daha sonraki yıllarda pek çok sanatçı fotoğrafı, kendini ifade etme aracı olarak tereddütsüz kabul etmiş, değişik yöntem ve teknikler deneyerek fotoğraf sanatına yeni boyutlar kazandırmıştır. Harry Calahan, gerçekçi ama alışılmadık kompozisyonları kolaj tekniğiyle bir araya getirerek yeni anlatımlar yakalamaya çalışmıştır (Semiz, 2014).

Dolayısıyla, fotoğraf görsel sanatların önemli bir dalı olarak nitelendirilip, bundan dolayı estetik değerler taşıyan eserler ortaya çıktıkça gördüğü ilgi ve değer artmıştır. Fotoğrafın, ortaya koymuş olduğu bu gelişim sürecinde, bazı görüşler onu hala estetiği olmayan bir sanat dalı olarak değerlendirse de, birçok sanatçı bir anlatım unsuru ve yaratıcı bir sanat dalı olarak değerlendirmektedir.

Endüstri devrimi sonrası 19. Yüzyıl icatlar ve yenilikler yüzyılı şeklinde anılmaktadır. İnsanoğlunun yaşamını derinden etkileyen, hayatını kolaylaştıran birçok buluş gerçekleşmiştir (Bayhan, 1995). Bunlardan biri de sanata farklı boyut kazandıran fotoğraftır.

“Gelişmelerle birlikte sosyal yapıdaki değişiklik sadece estetik havayı değil sanatçıların tekniklerin de değişmesine neden olmuştur. Örneğin 19 yüzyıl sosyal gelişmeleri ve makineleşme çağı portrelerdeki yüzleri, artistik ifadeyi ve tekniği değiştirdi. Endüstrileşmenin getirdiği mekanizasyon her alana yansdı. Çağı sanatları da değişen zevki ve artan estetik duygusunu karşılayabilmek için sanatı mekanikleştirmek zorunda idiler ve fotoğrafı buldular”. (Bayhan, 1995; 8)

Endüstrileşmenin birçok aşamasından sonra fotoğraf sanat olarak hak ettiği değeri sanatçı ve toplumdan görmüştür. Endüstrileşmenin getirmiş olduğu çalışmalar, topluma farklı bakış açıları ve farklı estetik değerleri, sanatçılar fotoğrafa yansıtmıştır. Bu çalışmalar, sanat olarak fotoğrafın kendine olan güvenini artırmıştır.

Fotoğrafta anlatılmak istenen duyguyu belirleyen, makinanın arkasındaki sanatçının bakış açısı, dünyaya bakış açısı ve değindiği üslup ve dildir. 150 yılı aşan kısa tarihi içerisinde fotoğraf sanat üzerinden uygarlığa “görüp-gösterme, gerçeği görünür

kılma, gerçeği kavratmak” istemiştir. Fotoğraf sanatının insanlığa anlatmak istediği önemli özelliklerden biri içeriktir (Ervin, 2006).

Fotoğraf sanatına ait anlatım alanlarına bakıldığında oldukça geniş imkanlar göze çarpmaktadır. Kompozisyonla, perspektifle, objektifle, ışıkla ve açıyla birlikte fotoğrafçının aktarmak arzusunda olduğu mesajın içerisinde bu imkanlar temel unsur şeklinde önümüze serilmektedir. Aklın, gözün, hislerin ve estetiğin birleştiği andır fotoğraf. İletilmek istenen, fotoğrafçının ulaşmayı istediği hedef kitlesine bir köprü olarak gördüğü, fotoğraf ile ulaşmasıdır. *“Her iletinin ileten için bir anlamı vardır. Bir film yönetmenin anlatmak istediklerini; bir resim, ressamın bakış açısının ve düşüncelerinin anlamını taşır. Yaşamın anlamını kavramak, dünyayı anlamlı kılmak isteriz”* (Zıllıoğlu, 1996; 6).

2.1.1. Fotoğraf Sanat Serüveni

Fotoğraf sanatında temel olarak estetik değer çok önemli bir yere sahiptir. Estetik yapıt üzerinden izleyicisine tat verme belirli birim ve bütünlükleri algılamasını ve somut duygu olarak kavramasını sağlar. Fotoğraf sanatçının çekmiş olduğu karede izleyicisine birçok farklı duyguyu aynı anda sağlayarak estetik tat, haz bırakır (Özkeçeci ve Çiçek, 2017).

Rönesans dönemi öncesine kadar uzanan, teknolojik gelişmelerin tarihe kaydedilenlerden en önemlilerinden biri olan “camera, obscura” görüntülerinin evreninde olup biten devinimi durağan bir satıh üzerine kaydetmiştir (Özkeçeci ve Çiçek, 2017). Resim sanatının kopukluğundan kaynaklanan devinimi farklı bir arayışta piyes etmiyordu. Resim sanatına zıt gaye, hedef taşıyan bazı keşifler tarihsel süreçte kimyasal yollarla fotoğraf ismiyle anlam bulacak olan görüntü saptamaya yönelik arayışlardır. Optik ve mekanik yollarla elde edilen görüntü sürecinin resim sürecinden çok az olması fotoğrafın sanat olup olmadığı tartışmaları beraberinde getirmiştir (İşlek, 2009). Saatin belli uğraş ve varoluşsal sancılar sonrası ortaya çıkması fotoğrafın ise mekanik görüntünün kimyasal yollarla elde edilmesi ve geliştikçe üretme zamanın saliseye düşmesi fotoğrafta görsel sanatın ayrıştığı noktalardan biridir. Ayrıştığı diğer noktalardan biri ise çok kısa sürede çoğaltılabilir olmasıdır (Eryılmaz, 2004).

Resim sanatında sanatçı tarafından yapılan bir resmin fırça darbeleri, renk tonları, ışık, gölge, perspektif açısı en önemlisi sanatçının duyduğu haz hissettiği duygular aynı olmayabilir. Bir sanatçının yaptığı eserlerin aynı anda yapılan benzerleri yapması aynı

estetik değeri aynı duyguyu taşımayabilir fakat aynı açıdan fotoğrafı çekilen bir nesnenin yarattığı duygu benzerlerinde hatta farklı fotoğraf makinelerinde bile aynı olabilir.

Fotoğraf ve görsel sanatın haz, estetik, mekanik ve kimyasal acılardan ayrıştığı noktalardan biridir. Oluşumları itibariyle tarihten bu yana resim ve fotoğrafın amacı bir zemin üzerine görüntüler dünyasını aktarmayı teknolojik ve değişen toplumsal yapıya uygun akım ve modernlikte aktarmaktır (Gök, 2012). Sanat ve mekanik açıda sürekli tartışmaların odağında olan resim ve fotoğraf modern uygarlığa sürekli kendisinde geliştirdiği yeniliklerle uyum sağlamıştır. Resim sanatında sanatçı için önemli olan tuvalin arkasındakileri görmek hissetmek ve istediklerini tuvale aktarmak, fotoğraf sanatında ise sanatçının görmek istediklerini gördüğünde elindeki mekanik araç ile sanatını topluma yansıtmaktır (Dora, 2003).

2.1.2. Fotoğrafın Kitle İletişim Aracı Olma Özelliği

Sosyalleşme çabası ve iletişim içerisinde olma endişesi insanların esas ihtiyaçlarından birkaçıdır (Öztürk, 2014). İnsanlar, var olduklarına bir ispat şeklinde düşüncelerini daima kendi iletişim araçlarıyla anlatırlar. İnsanların, doğayı ve bize sunduğu güzellikleri, kendi hedefleri için bir araç olarak görmeye başlamasıyla, onları büyük bir teknolojik gelişmişlikle sosyal değişimlere götürdüğü görülmüştür. Bu gelişim ve değişim sonucu ortaya çıkan fotoğraf, kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden biri haline gelmiştir. Bu esnada çalışmanın bu bölümünde konu, bir kitle iletişim aracı olan fotoğrafın özelliklerini daha iyi anlamaktır.

Kitle iletişimi, bir mesajı geniş bir kitleye ve yeni topluluğa tek yönlü iletişim araçlarıyla ileten bir olaydır. Böylelikle iletilmek istenen mesaj kısa sürede birçok kitleye kolaylıkla ulaştırılabilmektedir (Alav, 2020).

İletişim, insanlık tarihi içerisinde en eski zamanlarından beri değerli olmuştur. Hayatta kalabilmek için doğayla ve başkalarıyla ilişkisi olan ve bu nedenle iletişim kurma ihtiyacı duyan insanlar, sosyal hayatın karmaşıklaşmasıyla birlikte başlangıçtakinden biraz farklı nedenlerle daha karmaşık hale gelen iletişimi kullanmaya devam etmişlerdir. (Gürbüz, 1981).

İlk çağların gelişmesi ilerlemesi ve çoğalması kendisiyle beraber yeniliklerde getirmiştir. Nüfusun artması zanaatın yanında sanatın teknolojinin gelişmesiyle beraber “endüstri devrimi” sonrası yeniliklerden biridir fotoğraf. Artan gelişmelerin yayılmasına istinaden artan gereksinimler, ressamın atölyelerini ve tekniklerini zorunlu kılar.

Fotoğraf “camera, obscura” Sümerlerden gelen, perspektif ve geometriyle Rönesans’ın fiziği ve kimyayı 18 yy sonlarında ekleyince 19 yüzyıla beraber fotoğraf; toplumun daha hızlı gelişebilmesi insanlığın belli bir olgunlukta hızlıca gelişmesi için gerekli idi (Özderin, 2016). Her türlü sanatta, iletişim, basın, bilim ve eğitime kadar eksikliği düşünülemeyen bir malzemedir. Fotoğrafın yaşamı evrende son 150 yılın uygarlık geçmişiyle iç içedir (Özderin, 2016).

Fotoğraf, aynı zamanda dünyayla aramızdaki ilişkiyi kişisellikten çıkararak güçlü bir araçtır. Pek çok şeyi yakına getirir, onları bize yakın kılar, bildik şeyleriye küçük, soyut, ve çok uzak kılar (Yalçın, 2019). O, kolay ve alışılmasını sağlayan bir faaliyet içerisinde kendi hayatımıza ve başkalarının hayatına dâhil olmayı, aynı zamanda da uzaklaşmayı sunmaktadır. Gerçek dünyada bir şey olmaktadır, ve hiç kimse ne olacağını bilmemektedir. Görüntü dünyasındaysa o olmuştur, ve sonsuza dek bu biçimde kalacaktır. Örneğin, Stephen Crane Amerikan iç savaşını en iyi anlatan başarılı romanı olan Red Badge of Courage’ı sadece savaş alanlarında çekilmiş fotoğraflara bakarak yazmıştır. Çünkü kendisi savaşa katılmamıştır (Şanlıkaya, 2015).

2.1.3. Kültürel ve Sosyal Deneyim Olarak Fotoğraf

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, uygarlıkların gündelik yaşamı ve oluşan deneyimlerin aktarılma tarzında da değişim ve yenilikler getirmiştir. Sanayi devrimiyle batı toplumu endüstriyle yoğun bir devir içerisine girmiştir. Fotoğrafta sanayi devriminin getirmiş olduğu yeniliklerden birisidir. Fotoğraf 150 yılı aşkın tarihi serüveninde üç farklı dalda kendini geliştirmiştir (Karaoğlu, 2009; Filiz, 2019). Bunlardan biri mekanik olarak çoğaltma özelliği, ikincisi resmetme bir diğeri ise sanat ortamında fotoğraftır (Karaoğlu, 2009). Her ne kadar fotoğrafın mekanik bir olgu olduğu görülse de sanatın simgesel hayal gücü yansımada bazı yönlerden sanat kavramıyla olan dallarda kesişmektedir.

Tarihsel süreçte fotoğrafın gelişimi, toplumsal anlamda kültürel etkisini nasıl olduğunu, çoğaltma ve paylaşma etkisinin gündelik yaşama nasıl etki ettiğini sanat alanında hâkim kılmaktır (Başar, 2021).

“İnsan tarihinin birçok döneminde, zamanın siyasal durumuna, fikir yapılarına ve tercihlere göre çeşitli sanatsal ifade şekilleri görülmüştür. İnsanlar kendilerine has kültürler sanat tarzları inşa etmiş ve ifade biçimleri meydana getirmiştir. Bu anlatım biçimleri insanların içerisinde yaşadıkları

kültürel formların, gelenek ve göreneklerin diğer toplumsal normların izlerini taşıması ve bu izleri yansıtmışlardır” (Freund,2008; 18).

Fotoğraf ilk zamanlarda devasa bir makine niteliğinde olduğundan ve zor koşullarda çekim yaptığından bulunduğu toplumu kültürel etkileyememiştir (Benjamin, 2012). Fakat zamanla ve fotoğrafın gelişimiyle özellikle toplumu etkileyecek, yön verecek bir şekilde yapılan birkaç teknik çalışmayla üretimi artan, görsele önem veren toplumlarda bir sanat dalı olarak yerini almıştır. Fotoğraf toplumun modernliğinin artmasında çokça etkili olan bir mekanik gelişmedir.

Fotoğraflar, bir anın hem olumlu hem de olumsuz yönlerini değerlendirmek için veri ve metodolojik bir temel sağlama potansiyeline sahiptir (Akan, 2020). Nitelik değerlendirme metodolojileri geleneksel olarak deneyimin parçalanmasına veya bölümlere ayrılmasına dayanırken, fotoğrafik yöntemler yakınsamaya ve bireyler üzerindeki bütünsel etkileri anlamak için nitelikleri bir araya getirmeye dayanır. Bu, farklı metodolojilerin etkilerin belirlenmesinde etkisiz olduğu anlamına gelmez. Aksine, fotoğraf tekniklerinin, araştırmacıların gerçek dünyadaki değişkenlerin etkileşimlerini ve bunların bireyleri nasıl etkilediğini incelemesine izin verdiğini öne sürmektedir (Bozkurt, 2019).

Fotoğraflar uzun zamandır sosyal bilimciler için önem taşıyan bir data kaynağıdır (Collier ve Collier, 1986). Ancak turist fotoğrafları, anlamlarıyla ve gezi deneyimleriyle alakalı neler açıklayabilecekleri konusunda sayılı yazılar mevcuttur (Albers ve James, 1988; Cohen, Nir ve Almagor, 1992; Haywood, 1990; Markwell, 1997). Bununla birlikte, kartpostallar ve diğer görsel imgeler alanında benzer kavramsal yapıya sahip büyüyen bir literatür vardır (Cohen, 1995; Gordon, 1986). Örneğin, insan deneklerin fotoğraflarını koreografili çekimlerdeki pozlarına göre inceleme yöntemi olan çerçeve analizi kullanarak, Sırakaya ve Sönmez (2000, s. 356), Amerika Birleşik Devletleri'nde devlet turizm acenteleri tarafından yayınlanan turist broşürlerini analiz ettiler. Basılı reklamlardaki ince anlamların gerçekten de cinsiyet klişelerini devam ettirebileceği sonucuna vardılar. Aynı şekilde, Buck'ın (1977) Lancaster County, Pensilvanya'daki (ABD) Amish'in broşür tasviri üzerine çalışması, turizmde yazılı medya tarafından yaratılan ve sürdürülen kültürel stereotipleri inceleyen ilk çalışmalardan biriydi.

Fotoğraflar, yakın tarihle doğrudan bağlantılı bir diğer önemli veri kaynağıdır. Cohen (1995), İsrail'den gelen kartpostallarda Yahudilerin ve Arapların tasvirini

incelemiş ve her iki grubun da basmakalıp bir şekilde temsil edildiği sonucuna varmış, ancak Yahudiler daha modern ve fütürist, Araplar daha geleneksel görüldüğü sonucuna varmıştır. Cohen (1995, s. 219) böyle bir tasvirin, Yahudilerle Arapların kültürel veya siyasi olarak eşit bir zemine oturtulabileceğini inkâr ediyor gibi görüldüğünü ileri sürmektedir.

Bu görsel imge biçimleri üzerine yapılan araştırmalar, bireylerin deneyimleriyle ilişkili olarak bu öğelerle anlamlar ilişkilendirdiğini göstermektedir (Hitchcock ve Teague, 2000; Love ve Sheldon, 1998). Bu tür görsel medya değerleri, kişiliği ve beklentileri yansıtabilir. Literatür ayrıca bireylerin seçilen öğelere ve görüntülere önem veya değer atfettiklerini göstermektedir.

2.1.4. Fotoğraf Çekim Teknikleri

Fotoğraflar, insanlar için en değerli hatıralardan biridir. Fotoğraflar, özellikle günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte arkadaşlar ve akrabalarla deneyimlerin yeniden yaşanabileceği anılar sağlamaktadır. Dolayısıyla fotoğraflar, günlük hayatın deneyiminin nihai ürünüdür. Anıları canlandırmanın yanı sıra fotoğraflar, önemli bir sanat dalı olarak da ön plana çıkmaktadır (Yelmen, 2018).

Fotoğraf çekiminin günümüzde gündelik bir eylem olmasının yanı sıra profesyonel açıdan değerlendirildiğinde birtakım önemli unsurları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi de kompozisyonudur. Kompozisyon, konuyu - fotoğraftaki kişi veya nesneyi - vizör aracılığıyla organize etmektir. Daha başarılı fotoğraflar için bazı önemli kompozisyon teknikleri uygulanmaktadır. Bu tekniklere aşağıda sıralanmıştır (Telg, 2010):

- **Kamera Tutuşu:** Keskin, net bir görüntü elde etmenin en hızlı ve en kesin yolu, kamerayı doğru şekilde tutmaktır. Bulanık resimlere çoğunlukla deklanşöre basarken kameranın hareket etmesi neden olur. Titremeyi en aza indirmek için kameranın doğru şekilde tutulması gerekmektedir (Telg, 2010).
- **Odaklama ve Işık:** Çoğu kameranın otomatik modu, fotoğraf çekimi için mükemmel yakın bir otomatik odaklama görevi yerine getirmektedir. Deklanşöre yarım basmak, kameranın odağı, beyaz dengesini ve ışık miktarını hesaplamasını sağlar. Odak manuel olarak da ayarlanabilir. Dijital kameralarda manuel odaklama, odaktaki bir öğeyi vurgularken

odak dışı olan diğerinin vurgusunu kaldırmak için kullanılır (Burnett ve Tucker, 2001; King, 2008).

- **Çekim Açısı:** Fotoğraflarda ilgi uyandırmanın en iyi yollarından biri, çekimi iyi kadrajlarken açıları değiştirmektir. Alışılmadık bir açı veya bakış açısı, sıradan bir nesneye büyük ilgi katabilir. Nesne ya da kişi ile göz hizasında çekim yapmak uygun olmakla birlikte zaman zaman kamera açısını değiştirmek fotoğrafa biraz daha heyecan katar. Örneğin, aşağıdan fotoğraflandığında, biri güçlü ve heybetli görünebilir (King, 2008; Curtin, 2007).
- **Üçte Bir Kuralı:** Fotoğrafik kompozisyonun belki de en iyi bilinen ilkesi üçte bir kuralıdır. Bu kuralının arkasındaki temel ilke, bir görüntüyü dokuz parçaya sahip olacak şekilde yatay ve dikey olarak üçe bölmeyi hayal etmektir. Ana tema öğelerini bölme çizgilerinin kesiştiği yere konumlandırılır. Üçte bir kuralı göz önünde bulundurularak çekilmeyen fotoğraflar daha sonra düzenlenerek bu kurala uyması için görüntü kırılabilir veya yeniden çerçevelenebilir (Burnett ve Tucker, 2001; Curtin, 2007).
- **Kılavuz Çizgiler:** Çizgilerin kullanılması, izleyicinin gözünü görüntünün odak noktasına çekmenin etkili bir yoludur. Çizgiler bir yolun şekli, bir ağaç sırası, bir çit veya bir görüntüdeki herhangi bir özellik olabilir. Çekimi çerçevelerken, hangi çizgilerin olduğunu ve bunların çekime nasıl ilgi katabileceğinin katılması önemlidir (Curtin, 2007; Telg, 2010).
- **Alan Derinliği:** Alan derinliği, sahnenin kamerada odaklanan kısmını ifade eder. Alan derinliği uzun veya kısa olabilir. Sahnenin büyük bir kısmına odaklanan alan derinliği, uzun bir alan derinliğine sahiptir. Yalnızca küçük bir alan odakta olduğunda ve arka planın çoğu odak dışı olduğunda, alan derinliği kısadır ("dar" olarak da anılır). Alan derinliği birkaç faktöre bağlıdır, ancak birincil faktörlerden biri kameranın diyafram ayarıdır (Burnett ve Tucker, 2001; Curtin, 2007; Telg, 2010).

2.2. Türkiye’de Fotoğraf Sanatının Tarihçesi ve Geçmişten Günümüze Yarattığı Etkiler

Türkiye tarihine bakıldığında fotoğrafın gelişi Osmanlı’nın son dönemlerine, 19. Yüzyıla rastlamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nda sanat, günümüzde "geleneksel sanatlar" diye adlandırdığımız, Klasik Türk Sanatı’nı temel alıp İslam Sanatı’yla gelişimine yön vermiş bir sentezler topluluğundan oluşmaktadır. Bu sentez topluluğuna şeklini veren ise İslam dininin tasvir etme üzerindeki bakış açısıdır. Tasvir etmeye yönelik birçok hadis, Türklerin İslamiyet’i kabul ettikten sonra tasvirden uzak durarak, daha çok İslam dininin getirisi olan sanat dallarına yönelmesine neden olur. Bu yüzden ülkemizde, Osmanlı’nın gerileme dönemini yaşadığı 19. yüzyıla kadar batılı tarzda diye tabir etmeye alıştığımız sanat dallarından söz etmemiz mümkün değildir; fakat sadece bir sanat dalı diğerlerinden ayrılarak daha şanslı bir konuma yerleşecektir: fotoğraf. Öncelikle Osmanlı’nın Batılılaşma çabalarına ağırlık verip ıslahatlar gerçekleştirdiği bir dönemde icat edilmiş olması onu bu konuma taşır. İcadından kısa bir süre sonra da İstanbul’da duyurulmasıyla uyandırdığı merak bu tespiti kanıtlamaktadır. Peki, fotoğraf bu duyuruluşun ardından Osmanlı’da kullanılmaya başlamış mıydı? Osmanlı’da fotoğraf çeken ilk isimler kimlerdi? Çekilen ilk fotoğraflar nelerdi? Gibi sorular bizi Avrupalı gezgin fotoğrafçılara ulaştırmaktadır. Avrupalı bu gezginler, sanayi devriminin ulaşım yollarını geliştirmesiyle XVI. yüzyıldan beri büyük merak duydukları gizemli doğuya açılmanın yolunu yakaladıklarında fotoğraf makinesini de Osmanlı’ya getirmiş olacaktı. Avrupalının makineleriyle önce doğuya ve son durak olarak İstanbul’a gelişi, XVI. yüzyıl Avrupası’nda önemli bir konuma gelen "oryantalizm" farklı bir uzantısı olur. "Fotoğrafla Oryantalizm" alt başlığıyla ifade edebileceğimiz bu gelişme, aynı zamanda ülkemizin fotoğrafçılık tarihinin başlangıç noktasıdır (Gülaçtı, 2018).

Bu başlangıcın en önemli tanığı o dönemde de etkin bir şehir olan İstanbul olacaktır. O yılların İstanbul’u, Gustave Flaubert’in ifadesiyle Mevlevilerden çıkılıp operaya gidilen acayip bir şehirdir. Mekanlarında ve sokaklarında yaşanan bu renklilikle birleşen kültür birikiminin yaşanmışlığı ilk kez 1850’lerin başında darphaneyi modernleştirmek için İstanbul’a gelen İskoç kökenli James Robertson’un objektifinde hayat bulur. J.Robertson özellikle İstanbul’un geniş açı perspektif görünümüne sahip kareler çekmeyi tercih etmiştir (Azakoğlu, 2006).

Türk fotoğraf tarihi ile ilgili araştırmalara baktığımızda, Rahmizade Behaeddin Bediz'in ilk Müslüman Türk fotoğrafçısı olduğunu görmekteyiz. Açmış olduğu Resne Fotoğrafhanesi ise ilk Müslüman Türk Fotoğrafhanesi olmuştur. Bu bağlamda Resne Fotoğraf Evi'nin Türk fotoğrafı açısından bir dönüm noktası olduğu söylenebilir.

Sırasıyla Girit, İzmir, İstanbul ve Ankara'da açmış olduğu fotoğraf stüdyolarında yaptığı çalışmalarla yaşadığı dönemden bir dosya uzanımında oluşturmuş olduğu portreler, estetik öğeler içeren ifadelerle karşımıza çıkıyor. Fotoğrafçılığıyla beraber fotoğraf öğretmeniyle birlikte Hamza Rüstem, Şinasi Barutçu gibi fotoğrafçılar yetiştirmiştir. Resne Fotoğraf evinin kapanmasının ardından Ankara'ya yerleşmiş ve bir süre Türkiye Tarih Kurumu Fotoğraf bölümünde çalışmaya devam etmiştir. Sanatçımız 1951 senesinde İstanbul'da hayatını kaybetmiştir (Sezer, 2019).

Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu da ilk fotoğrafçılardan biridir. Bir süre sonra Türkiye'nin ilk stüdyo fotoğrafçılarından biri olarak Cağaloğlu semtinde Yeraltı Fotoğrafçılığını açtı. 1917'de askere giden Türk askerinin Erzurum-Sarıkamış bölgesinde kayak yaparken fotoğraflanması, bugün önemli tarihi kayıtlarımızdan biridir (Duygu, 2008).

İlk kadın fotoğrafçımız Naciye Suman, eşinin Viyana'dan getirdiği fotoğraf malzemelerini fotoğraf çekmek için kullanıp aile bütçesine katkıda bulunmaya karar verince, 1919 yılı başlarında "Bayan Fotoğrafçı-Naciye" tabelasıyla bir fotoğraf atölyesi açmıştır. Az bir zamanda bilhassa Millî Mücadele yıllarında cephede bulunan eşine fotoğraf yollamak isteyen hanımların fotoğraf çektirmek için geldikleri bir yer haline gelen atölye, Müslüman kadınların kamera önüne geçme sorunlarına da çare olmuştur. Naciye Suman, 1930'da fotoğraf dükkânının kapanmasına kadar atölye çalışmalarını burada sürdürmüştür. Ve bugüne kadar onlarca Türk Müslüman kadın portresinin fotoğrafları günümüze ulaşmıştır (Çelik, 2010).

Gazeteciliği, yazarlığı ve sporculukla ünlenen Burhan Felek, 1911'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Donanma Dergisinde kariyerine başlamıştır. Editör fotoğrafları Birinci Dünya Savaşı'ndan, özellikle Çanakkale cephesinden alınmıştır. Çanakkale Savaşı senelerinde "Karargâh Fotoğrafçısı" olarak görev yapan Burhan Felek, Gelibolu Yarımadası'nın yedi kilometreye kadar girmiş olan düşman birliklerinin açtığı yaraları tespit etmek üzere gönderildi (Özel, 2022).

Etem Tem, Birinci Dünya Savaşında Kafkas cephesi içinde savaşırken askeri birliklerle girdiği Bakü'de bir fotoğraf makinasıyla haber amaçlı bilgilendirmek için fotoğraf çekmeye başlamıştır. Sonrasında İngilizler Bakü'yü boşaltınca gemiyle İstanbul'a gelmiştir. 1920'lerin başında Türkiye'de sanat, I. Dünya Savaşında ve sonraki Kurtuluş Savaşları ile durmaya başlamıştı. Savaşların öncesinde bilhassa, Osmanlı'nın son dönemlerindeki batılılaşma çabalarıyla beraber sanat çalışmalarının da desteklenerek; fotoğraf İstanbul'da ve Anadolu'da da kullanılmıştır. Aynı dönem içerisinde Sanayi Nefise Mektebi açılmış, kabiliyetli öğrencilere sanat eğitimi verilmesi için yurtdışına gönderilmesi ciddi gelişmelerden olmuştur (Uzunçakmak, 2019). Böylelikle şu tespit yapılabilir: Osmanlı'nın gerileme dönemi içerisinde az da olsa sanatsal faaliyetler bulunmaktaydı. Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde ise çok daha desteklenecek duruma gelebilecekti. Cumhuriyetten sonraki dönemde Osmanlı Devleti'nde açılan yeni isimlerle ve modern görünümle fotoğraf dükkanlarının giderek artması bu iradenin en güzel örneğiydi.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan bir gelenek olarak askeri kökenli fotoğrafçılarımızın belge fotoğrafçılığı konusunda yaklaşımı da bir başka örnek olmuştur. "Türk Basıncılık ve Görsel Tarihi" nin ilk örnekleri "Muhterem Gökmen, Esat Nedim Tengizman, Burhan Felek, Etem Tem, Ferit İbrahim, Selahattin Giz, Namık Görgüç, Faik Şenol, Cemal Göral, Cemal Işıksel ve Ali Ersan" günümüze ulaştırmayı başararak belge fotoğrafçılığına verilen yoğun duyguları göstermişlerdir.

Yalnızca söz üzerine kurulu tarihi olan Türkiye'nin, Atatürk, inkılaplar ve Yeni Türkiye fotoğraflarını çekmeleriyle artık yazı üzerine bir tarihi oluşturmasında büyük emekleri bulunmaktadır. O yıllarda Türk fotoğrafçılığının bir diğer önem taşıyan kişi ise Avusturya doğumlu fotoğrafçı Othmar Pfershy idi (Çelik, 2010).

Pfershy 1926'da İstanbul'a gelmiştir. Öncelikle Pera'da en ünlü fotoğrafçılardan olan Photo Français'de çalışmıştır. Burada 5 sene çalışarak 1981 senesinde Beyoğlu'nda artık kendine ait bir fotoğraf stüdyosuna sahip olmak istemiş ve Beyoğlu'nda bir stüdyo açmıştır. Çalışmalarına burada istediği gibi yön vererek özgür bir şekilde sürdürmüştür. İstanbul'da bulunduğu süreçte kabiliyetiyle İstanbul'un pek çok güzelliklerini ölümsüzleştirmeyi başarmıştır (Çelik, 2010).

1930'lu yıllarda Türkiye'de fotoğrafçılıkla ilgili ilk önemli gelişme 1932'de Halkevinde fotoğraf kurslarının açılmasıdır. 1932'de açılan Halkevlerinin kuruluş amacı;

“Kültür, ideal, amaç ve ideoloji birliğini güçlendirecek, kültürel unsurları ortaya koyacak ve geliştirecek bir toplumu sağlamak için birbirini algılayan, anlayan, birbirini seven ve ortak bir ideale bağlı kalan ulusal birliği oluşturmak, ulusal ruhu şekillendirmek ve pekiştirmektir.” Bu hedeflere göre Halkevlerinin dokuz farklı branşta faaliyet göstermesi planlanmaktadır (İlikhan, 2019).

Propaganda fotoğrafları içerisinde siyasi partiler de tiyatro ve müzik araçlarını devrim sloganlarında kullanmış, sinema broşürleri ve fotoğraflarından etkin bir şekilde yararlanmışlardır. Son olarak sanat eserleri, pek çok Türk amatör fotoğrafçının gelişme ve çalışma fırsatları bulmasına ve fotoğrafları toplumun sanatsal yönüne taşınmasına yardımcı olan çalışmaları içerir (İlikhan, 2019).

Ülkemizde portre fotoğrafçılığının gelişimi 1930'lu yıllara denk gelmektedir: “1934 yılında çıkarılan Soyadı Kanunu ile nüfus cüzdanlarının işlenmesi, eski harflerin yenilenmesi, vesikalıkların çekimlerinin yurdun genelinde yoğunluk göstererek ticarileşmesi ve uygarlık projelerinin sosyal hayata yansması, fotoğrafçılığı faaliyet alanı yapan etkenlerden biridir.” Bu gelişmeyle birlikte ülkede çoğunlukla gayrimüslim fotoğraf stüdyolarının sayısı azalırken, Türklerin açtığı fotoğraf stüdyolarının sayısı artmıştır (Hepark, 1998; 43).

1930 senelerinde fotoğrafçılığı öğretme girişimleri de artmıştır. 1937 senesinde Şinasi Barutçu'nun çabalarıyla Gazi Eğitim Enstitüsü ve Orta Muallim Mektebi'nde fotoğraf dersleri verilmeye başlandı. Şinasi Barutçu, yetenek ve özveri sahibi fotoğraf öğretmenliğiyle birlikte 1940 senelerinde pek çok fotoğrafçının yetişmesine yardımcı olmuştur (Çelik, 2010). “1940 yılında Münif Fehim, Hüsnü Cantürk, Suat Fenik, İlhan Arakon ve İhsan Erkılıç, Eminönü Halkevi'nde düzenledikleri fotoğraf sergisi ile ilk fotoğrafın nasıl sergileneceğini de göstermiş oldular” (Çelik, 2010; 49). Fotoğrafların sergilenebileceğinin verdiği cesaretle ülkemizi tanıtım amaçlı yurtiçinde ve yurtdışında açılmış olan sergilerle yurt genelinde birçok fotoğraf yarışmaları ve etkinlikleri desteklenmiş ve düzenlenmiştir. 1940 senelerinin ikinci yarısında ise tüm dünyanın dâhil olduğu bir ikinci dünya savaşı ile birçok toplum etkin bir duraklamanın eşiğine gelmişlerdir. Bu duraklama savaşa katılmayan ülkemizi de dünya genelinde olduğu gibi ciddi bir şekilde etkilemiştir. Savaş bittiğinde savaş seneleri boyunca oluşmuş boşluk nedeniyle demokrasi hususunda ciddi gelişmelerin kaydı gerçekleşmiştir. 1945 sonrasında Türkiye için çok partili hayata geçişin ve demokratik değişimin başlangıcı gerçekleşmiştir. Yaşanmış olan bu siyasi değişimse, Türk propagandasını ve foto

muhabirliğini geliştiren ve yönlendiren önemli bir olgu olmuştur. Önce matbaa alanında bir atılım yapılmıştır. "1948 senesinde son teknoloji ile yayın hayatına başlayan yeni İstanbul gazetesi, geniş bir foto muhabir kadrosu oluşturmuştur (Çelik, 2010).

Foto muhabirleri arasında Zeki Bükey, Mehmet Biber, Limasollu Naci ve Ara Güler yer almaktadır. Aynı sene Hürriyet gazetesi, foto muhabirliğini ciddiye alan en büyük ikinci gazete olarak gazeteciliğe katıldığında, görseller büyük ölçüde metinlerin yerini almaya başlamıştır. Olayları takip etme ve resimlerle haber yapma ilkesi, tüm gazeteleri etkisi altına alan bir tavır olarak basınımızda hızla yayılmış bulunmaktadır.

1940'lı senelerde fotoğraf eğitimine ve fotoğraf propagandasına verilen önem, 1945'ten sonra yeniden fotoğrafa bağlı etkinlikler sağlamıştır. 1945 senesinde "Fotoğrafçılar Cemiyeti", 1946 senesinde " Fotoğrafçılar Küçük Sanat Kooperatifi" olarak kurulmuş olan dernek, kurumsallaşma başlangıcıyla beraber fotoğrafçılarımızın desteklenerek bir kurum eksikliğinin de ortadan kaldırılmasına yardımcı olmaktadır.

1950'lerin başı Türk Fotoğrafında estetik denemelere geçilen bir ara dönemdir. Bu zaman dilimine kadar ülkemizde bir alt okul gibi etkinlik gösteren fotoğraf, 1950-1960 yılları arasındaki bu geçiş döneminde Seyit Ali Ak'ın da deyişiyle fidelik dönemini yaşamıştır. 1950'lerin Türkiye'sinin toplumsal değişimini ve bunun fotoğrafa yansımaları belirleyen ise tamamen II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan gelişmeler olur (Çelik, 2010).

II. Dünya Savaşı'nın fotoğraf sanatımıza iki önemli etkisi vardır. Bunlar; globalleşen teknolojinin gelişmekte olan ülkelere büyük etkisi ve Fotoğraf malzemesi sıkıntısıdır (Hepark, 1998).

Yaşanan yoğun göçler, başta İstanbul olmak üzere birden dolup taşan kentlerdeki yığına dönüşen insan fazlalığıyla ortaya çıkan alt yapı eksikliklerini beraberinde getirir. Gecekondu, kenar mahalle gibi kavramlar toplumumuza o günlerden başlayarak kalan trajik ifadelerdir (Hepark, 1998).

Toplum içinde bu olaylar yaşanırken kendisine bir çalışma konusu arayan girişimci 1950 kuşağı Türk Fotoğraf Sanatçısı, yöneldiği köy gerçeği ile tüm bu sıkıntılar içindeki ifade renkliliğini fark ederek objektifini kırsaldan kente göç eden insana ve Anadolu'ya çevirmeye başlayacaktı. Kent kıyılarına sıkışıp kalmış yaşamlarının en çarpıcı şekliyle portrelerinde taşıyan bu göç insanları, kendilerini bir çalışma alanı içinde bulacak ve birçoğu objektiflere bilerek veya bilmeyerek poz vereceklerdi. 1950'lerin

ikinci yarısına gelindiğinde Türk Fotoğrafçısının çalışma alanının çoğunu göç insanı, kenar mahalleler, köy yaşamı ve Anadolu oluşturmaktaydı (Çelik, 2010).

1950'ler bütün toplumsal gerçekliğin fotoğraflanması gayretinin yanı sıra basın alanındaki girişimlerin de arttığı yıllardır. 1950'lerin başında Faik Şenol, Selahattin Giz, Faruk Fenik ve Müeddep Erkmek gibi fotoğrafçılarımız bir araya gelerek basın-fotoyu oluştururlar. Oluşan bu basın kadrosu akıllara bir kez daha fotoğrafta dernekleşme fikrini getirir. Bu çerçevede 1950'de Türkiye Amatör Foto Kulübü(TAFK); 1959'da İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği(İFSAK) kurulur. 1952 yılında çıkartılmaya başlanan Hayat Mecmuası ise dünyadan ve yurttan haberleri ele alan temiz baskılı ve seçkin fotoğrafçı kadrosuyla kısa sürede haftalık olarak yayınlanan bir dergi haline dönüşerek ülke genelinde büyük bir ilgi görmüştür (Hepark, 1998).

Fotoğrafın Türkiye'de Osmanlı'nın son döneminde kendine yer bulup 1960' !ardan sonra Çağdaş seviyeye ulaşabilmesi tamamen yukarıda anlatılan nedenlere bağlanabilir. Osmanlı'nın son döneminde doğu hayranı Avrupalılar sayesinde ülkemize giren fotoğraf, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı ve yeni kurulan cumhuriyet, II. Dünya Savaşı ve etkileri,1950 sonrası yoğun göç dalgası gibi çerçevelerin içinde kendine bir gelişim bulmuştu (Çelik, 2010).

1960'lara geldiğimizde nüfusunun büyük bir kesimi köylerde yaşayan ülkemizde, sanayileşmeyle beraber işsiz olan köylülerin köylerini adeta boşaltıp şehirlere göç etmesi, şehirleri bu insanlarla dolup taşma seviyesine getirdi. Birinci sırada İstanbul, sonrasında Ankara, İzmir, Adana gibi şehirlerimizde daha da büyük bir altyapı ve şehirleşme sıkıntısı yaşanmaya başladı. Bu sıkıntılar çözülemeden yenileri eklenen Türkiye'de, 1960'lı yıllar sadece şehirleşmenin başarısız olduğu bir ülke olarak değil, köy ve şehir arasındaki farkın kurulamamaya aynı ülke içinde büyük bir kültür açığının oluşmaya başladığı yıllar olacaktı. Yine bu yıllarda, özellikle İstanbul'da, gün geçtikçe artan adaletsiz bir göçün sonucu olarak gecekondulaşma ve buna bağlı olarak kenar mahallelerin sayısı arttı. Bu şartlarda yaşayan dönemin tanıkları olan fotoğrafçılarımız, bir süre sonra iyiden iyiye kenar mahallelerde gördüklerini kayıt altına almaya başladılar. Sonuç olarak, fotoğrafçılarımızın 1950'lerin başında yöneldiği Anadolu, köy gerçeği ve göç, 1960'larda yerini İstanbul ve kenar mahalle gerçeğine bıraktı (Hepark, 1998; Çelik, 2010).

Kısaca, Türkiye'nin 1960'larının bu sosyal ifadesini fotoğrafçılarımız gerçekçi estetik bir yaklaşımla işlediklerinden 1960'ların fotoğraflarının 1950'lerdekilere farkı

göç insanının daha başarılı bir şekilde objektife yansımadır. Bu yüzden Türk Fotoğrafçılığının 1960-1985 yılları "Sosyal Gerçekçi Dönem" ve ayrıca "Çağdaş Türk Fotoğrafçılığına Geçiş Yıllar" olarak kabul edilmektedir (Özşen, 2006).

1980'lerin ilk yıllarında düzenlenen sergi sayısında gözle görülen artış buna bir örnektir. Bu zamana kadar siyah-beyaz açılan fotoğraf sergileri,1979'da renkli fotoğrafın ülkemize girmesiyle farklı bir kapıyı kendine açmıştır. İçinde birçok renksel biçimi barındıran, daha öznel; ama kendi kadraji içinde var olmayı başaran bu renkli fotoğraflar ve onların fotoğrafçıları bu yıllarda açtıkları sergilerle karşımıza çıkarlar. Fotoğraf daha bireysel ve kendine güvenen bu tavrıyla, Gültekin Elibal'ın 1970 yılında yazdığı bir fotoğraf eleştirisindeki deyimıyla, "fotoğrafçılığımız 1980 sonrası bir kişisellik dönemi" yaşamayı başarmıştır. Bu kişisellik döneminde fotoğraf yazınında gözle görülen artış,1984 İFSAK FİAP 12.Renkli Baskı Bienali, 20 Mayıs 1985'te Gültekin Çizgen tarafından İFE(İstanbul Fotoğraf Evi)'nin kurulması, Batı Fotoğrafıyla aramızdaki nitelik açığını azaltan sanatsal yansımalar olsa da yeterli değildir (Çelik, 2010).

Bu dönemlerin ardından özellikle günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte fotoğrafçılık alanında dünya ile aynı olanaklara ve kabiliyetlere sahip bir fotoğraf kültürümüz oluşmaktadır.

2.3. Anadolu Fotoğraf Akımı

2000'li yılların başlarında fotoğraf sanatı 1960 sonrası döneme benzer bir biçimde devam ederken 2000'li yıllara yeni bir çağ açan Dijital Fotoğrafçılık ortaya çıkmıştır. Ekonomik refahın getirmiş olduğu yükselme ile insanlar fotoğraf makineleri, bilgisayar ve laptoplar almaya başladılar. 2000-2004 yıllarında dijital fotoğraf makinelerinin ortaya çıkması ile birlikte, 2005 yılında internet sitesi dijital yüklemeler ile yeni bir yaklaşım ortaya çıkmıştır.

Farklı meslek kollarındaki insanlar bu makinelerle birlikte fotoğraf gizilleri oluşturmaya ve interneti yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu yıl da Foto Kronik ve Foto Kritik adı altında iki internet sitesi oluşturulmuş, bu sitelerde insanlar iletişim kurmaya başlamıştır. Bu siteler içerisinde iletişim kuran Memduh Ekici, Hamit Yalçın, Tuna Akçay gibi Anadolu fotoğraf sanatçıları üyeleri de vardı. Foto Kronik ve Foto Kritik sitelerinde belirli yarışmalarla yılın, ayın, haftanın ve günün fotoğrafçısı belirlenmeye başlanmış ve bir rekabet ortamı oluşturulmuş; bununla beraber

kümeleşmeler, gruplaşmalar başlamıştır. Anadolu fotoğraf ve Modern fotoğraf adı altında iki grup arasında sanatsal çatışmalar dahi gündeme gelmiştir (Duygu, 2008).

Anadolu fotoğraf akımı öncülüğünü Memduh Ekici, Hamit Yalçın, Tuna Akçay gibi sanatçılar yapmıştır. İnternet sitelerinde Türkiye'yi, özellikle de Anadolu'yu konu alan fotoğraflar paylaşılmaya başlanmıştır. Bu sanatçıların genel anlamda fotoğraf temaları koyun, sürü, çiftlik hayatı, bozkır, Yörükler ve çobanlardır.

Resim 2.2 Memduh Ekici Tarafından Çekilmiş Bir Anadolu Fotoğrafı

2005-2010 yılları arasında Türkiye fotoğraf Federasyonu, dijital fotoğraf ile birlikte fotoğraf yarışmaları düzenlemeye başlamış, oluşan bu güncel fotoğraf yarışmaları ile birlikte gruplar birbirlerini tanırken 2. kategori olarak yarışma fotoğrafçıları ortaya çıkmıştır. Birbirlerini tanımaya başlayan fotoğraf sanatçıları geziler düzenleyerek Fotomaraton isimli yarışmalar düzenlemişlerdir. Fotomaraton yarışmaları hem rekabet gerektiren hem de insanları bir araya getiren bir proje niteliği taşımıştır.

Resim 2.3 Tuna Akçay Tarafından Çekilmiş Bir Anadolu Fotoğrafi

Akçay'a göre "Anadolu fotoğrafı bağlamında; 2004-2007 yılları arasında Anadolu fotoğraf dergisini kuran Hamit Yalçın, Memduh Ekici, Tuna Akçay, Arif Terzioğlu gibi isimler, bunun yanı sıra Kastamonu Fotoğraf Derneği, Balıkesir grubu, Susurluk grubu gibi Anadolu'nun fotoğraf dernekleri oluşmuştur. Elinde fotoğraf makinesi ile gezemelere çıkan insanlar; Anadolu güzelliklerini, yüreğini, çobanın saflığını, doğayı, keşfettiler" ifadeleri Anadolu fotoğraf akımını özetlemektedir (Akçay, 2021).

Resim 2.4 Nazım Tetik Tarafından Çekilmiş Bir Anadolu Fotoğrafi

Hissedilen ile sanat yapmak, gönül gözüyle görmek demektir. İnsana dokunan her şeye ulaşma isteğidir. Gönül gözüyle sanat yapmak modern zamanların çorak manevi iklimi için bir kurtuluş yoludur, bir sanat tavrıdır. İki denizin birbirine kavuştuğu gibi aklın ve kalbin kaynaştığı zihinlere kazınan görsellerdir. İşte Anadolu fotoğrafçılığı bu anlayış ile beslenmektedir. Gönülden görebilenlerin sanat ürettiği bir gönül birliğidir (Akçay, 2021).

Resim 2.5 Memduh Ekici Tarafından Çekilmiş Bir Diğer Anadolu Fotoğrafı

Sanat özü itibariyle bir İnsanın ruhunu kattığı ve ruhundaki güzeli materyale aktardığı bir süreci temsil ediyorsa içimizdeki dünya fotoğrafın kaynağıdır denebilir.

Resim 2.6 Hamit Yalçın Tarafından Çekilmiş Bir Anadolu Fotoğrafi

Fotoğraflar, insanların gerçek dışı bir geçmişe, hatta yaşamadıkları bir hayata hayallerinde sahip olmalarına fırsat verirken kendilerini güvenli hissetmedikleri bir mekân ellerinde tutmalarına da yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda fotoğraf, bir görsel hikayeleştirme, yaşanmışlıkların bir bütün halinde anlatılmasıdır. Anadolu Fotoğrafçılığın arkasında kuvvetli bir fikir ve o fikri taşıyan duygular vardır.

2.4. Görsel Sanatlar Eğitiminde Fotoğrafın Önemi

Fotoğrafın 1839'da icat edildiği andan geçen yüzyılın ortalarına kadar, bunun bir sanat biçimi mi, yoksa sadece gerçekliği belgelemek için optik-mekanik bir düzeneği kullanmanın bir yolu mu olduğu konusunda hararetli bir tartışma alevlendi. Artık fotoğrafın gerçekten bir sanat olduğunu biliyoruz, üstelik benzersiz özellikleri onu en yakın akrabası olan resimden belirgin şekilde farklı kılıyor.

Fotoğrafi Sanat yapan nedir? Bu soruyu cevaplamak için sanatın tanımına kadar geri gitmemiz gerekiyor. Merriam-Webster, sanatı açık ve özlü bir şekilde “hayal gücü ve beceri ile yaratılan, güzel olan veya önemli fikirleri veya duyguları ifade eden bir şey” olarak tanımlasa da, işler bu kadar basit değil. Leo Tolstoy, “Sanat Nedir” adlı koca bir kitap yazdı, ancak tüm cevapları orada almayı beklemeyin. Ancak klasik tanıma geri dönersek, fotoğrafın yaratıcı ifade için ideal bir araç olmak için her şeye sahip olduğunu görebiliriz. Yine de, fotoğrafı tamamen faydacı amaçlar için kullanmanın yolları vardır ve bunun birincil tahsisi olduğu iddia edilebilir (Engin, 2013).

Fotoğraf, kelimelerin yerine görsel unsurların kullanıldığı bir dildir ve dolayısıyla her dil gibi sanatsal amaçlarla da kullanılabilir. Tıpkı bir ev sahibiyle kira kontratı yazmak için mükemmel derecede uygun olan ve en güzel şiirleri yaratmak için eşit derecede iyi olan İngilizce gibi, fotoğrafçılık da ikili amacına hiçbir çelişki olmaksızın hizmet eder (Berger, 2017).

Gerçek bir sanatçıyı diğerlerinden ayıran, söyleyecek önemli bir sözü olması ve bu mesajı dünyaya ulaştırmak için çabalamasıdır. Bir sanatçıya gerçek olma özgürlüğünü veren, herhangi bir bilgiyi (görsel dahil) çeşitli şekillerde yorumlama yeteneğidir. İyi fotoğrafçılar bunu son derece iyi yaparlar. Çalışmaları her zaman yoruma açıktır, cevap vermek yerine sorular sorar (Berger, 2017).

Herhangi bir görsel sanat formu gibi, fotoğraf da insanın görsel algısının zayıf noktalarından yararlanır ve bizi harekete geçiren ve başka türlü aklımıza bile gelmeyecek şeyleri yapmaya zorlayan duygular yaşamamıza neden olabilir. Milletvekillerini Çocuk İşçi Yasası'nı çıkarmaya zorlayan, Jessica Lange'nin Amerikan fabrikalarındaki insanlık dışı koşulları gösteren bir dizi fotoğrafıdır; Abraham Lincoln'ün, doğanın bir bölümünü kamu yararı için korumaya yönelik ilk federal hükümet yasasını imzalamasının nedeni Carleton Watkins'in manzaralarıdır. şimdi Yosemite Ulusal Parkı olarak biliniyor (Naef, 2008).

Kendilerini güzel sanatlar alanında faaliyet gösteren sanatçılar olarak konumlandırılan ilk fotoğrafçı grubu olan fotoğrafçılar, çoğunlukla eğitimli ressamlardı. Olmayanlar, hala resim geleneklerinden ve tekniklerinden büyük ölçüde etkilendiler. Bu nedenle, fotoğrafın benzersiz özelliğini anlamadılar ve çalışmalarını yalnızca fotoğraf resimleri olarak gördüler. Resimli fotoğrafçılığın derin görsel ve duygusal çekiciliğine ve fotoğrafçıların kendilerini "basit zanaatkarlardan" uzaklaştırmak için geliştirdikleri çok sayıda tekniğe rağmen, onların sanatı çığır açıcı değildi. Resimsel hareket, fotoğrafçılığın ilk yıllarında ortaya çıktı ve özellikle 19. yüzyılın son çeyreğinde, fotoğrafçıların hala durağan nesnelere ve insanlarla çalışmakla sınırlı olduğu dönemde aktif hale geldi. Fotoğrafçıların fotoğrafın gerçekten neler yapabileceğine dair yetersiz anlayışlarından kısmen fotoğraf ekipmanının sınırlamaları sorumluydu (Berger, 2017).

Resim ve fotoğraf arasındaki göze çarpan farklardan bir tanesi, fotoğraf tekniğinin şeffaf olmasıdır. Bunun anlamı, bir ressamın teknik becerilerinin oldukça karmaşık ve ustallaşması zor olması nedeniyle sanatsal yeteneğinin vazgeçilmez bir parçası olarak kabul edilmesidir. Fotoğrafçılık hiç de öyle değil. Fotoğraf teknolojisindeki mevcut gelişmeler, herkesin teknik olarak sağlam bir fotoğraf çekmesini ve hatta yanlışlıkla bir şaheser yaratmasını mümkün kıldı. Bu nedenle, bir fotoğraf teknik olarak mükemmel bir şekilde yürütüldüğünde, hakkında konuşmaya değmez bir şey olarak algılanır ve yalnızca bir şeyler ters gittiğinde, izleyici odaklama veya pozlama ile ilgili bir sorunu fark eder. Işığın özelliklerini iyi anlamak bile kişiyi bir sanatçı yapmaz, çünkü doğru zamanda doğru yerde olmak, aydınlatma koşullarının farkında olmadan çekilmiş olsa bile estetik açıdan çok hoş bir fotoğrafla sonuçlanabilir (Öçal, 2011).

Fotoğrafçıları, fotoğrafı sanat olarak tanımlayan şeyleri aramaya iten şey, fotoğraf tekniğinin şeffaflığıdır. Fotoğrafları yaratıcı ifade araçları olarak kullanan sanatçıların dünyayı farklı görmelerinin, bize gerçekliğe dair taze ve alışılmadık bir görüş vermelerinin ve duygularımızla oynamanın yollarını bulmalarının ve orada bile olmayan şeyleri hissetmemizin ve hatta görmemizin nedeni tam da budur.

Görsel sanatlar eğitiminde fotoğrafın önemi ise özellikle erken yaşlardan itibaren ortaya çıkmaktadır. Fotoğraf gibi görsel yöntemler, çocuklara kendileriyle ve çevreleriyle ilgili sorunları ele alma yollarını sunmaktadır. Fotoğrafçı, bir görüntü üretirken, görüntünün seçimi, üretimi ve sonuçta ortaya çıkan mesaj üzerinde muazzam bir yorumsal kontrole sahip olur. (Warren & Karner, 2005, 171; Burke, 2008; Holm, 2008; Riessman, 2008, 141-143; Barthes, 1983.) Geleneksel yöntemlerle bazı kazanımlara ulaşamadığı

durumlarda görsel imgelemenin kullanılması uygundur (Leavy , 2009, 227). Daha önce yapılan gözlemler ve araştırmalar, görsel sanatlar eğitiminde fotoğrafın bir araç olarak kullanılması konusunda görüş bildirmişlerdir (Eskelinen, 2010).

Görsel sanatlar eğitimindeki psikomotorik alan, bilginin sanatsal ifadede yeniden üretilmesini, yani sanatla ilgili görevlerde pratik çözümlerin yaratılmasını ifade eder (Tacol, 1999). Fotoğraf çekme sürecinde, çevremizdeki görsel girdilere tepki vermeyi öğrenmek ve başarılı bir fotoğrafla duyuşsal sistemimizin etkinliği tamamlamasına yardımcı olacak ilgili bilgilere sahip olmak gerekir (Rand & Zakia, 2006). Fotoğraf prosedürleriyle ilgili bilgi; resim, heykel, hatta video, film, animasyon, grafik tasarım ve web tasarımı gibi sanatın ve teknolojinin diğer alanlarında da kullanılabilir.

Psikomotor gelişim olasılığının yanı sıra, öğrenmenin bilişsel süreçlerinde fotoğrafın avantajları bulunmaktadır. Fotoğraf, yazarın çevre ile görsel iletişiminin bir aracıdır ve görsel mesajların anlık ve basit bir şekilde iletilmesiyle benzersizdir. Fotoğrafın iletişimsel işlevlerini sınıflarda kullanmanın olası bir yolu, sözlü ifadeyi kolaylaştıran daha küçük gruplarda, farklı içeriklerin ve kişinin kendi fotoğraf algılarının anlaşılmasını ve söze dökülmesini içeren “fotodil” uygulamasıdır (Bessell vd., 2007; Ledinskák vd., 2017). Fotoğraf bu yönüyle bir öğretim yöntemi, eleştirel düşünme ve yaratıcı çağrışımlar için bir yol göstericidir. Fotoğraf öğrenme ve öğretmedeki bilişsel süreçler, sanatsal ve görsel kavramların anlaşılmasının ve motifler, çerçeveler ve görsel dil seçilerek gerçekleştirilen görsel metaforlar ve alegorilerin yaratılmasının sonucudur (Beck, 2009).

Fotoğraf öğretimindeki duyuşsal alan, estetik, deneyim ve fotoğrafların yorumlanması ve değerlendirilmesini içerir (Rand & Zakia, 2006). Sharples ve diğerleri (2003) tarafından farklı yaşlardaki 180 çocuğu kapsayan araştırma, kişilerarası etkinliklerin geliştirilmesini sağlayan bir araç olarak fotoğrafın avantajlarını göstermiştir. Bu araştırmanın sonuçları, çocukların perspektifinden bakıldığında, fotoğrafların yalnızca onların çevrelerindeki dünyaya ilişkin görüşlerini temsil etmediğini, aynı zamanda ebeveynleri, akranları ve diğer içeriklerle aktif bir ilişkiyi de ifade ettiğini göstermiştir. Bu nedenle fotoğraf, özellikle görsel sanatlar eğitiminin temel amaçlarından biri olan çevre ile aktif ve yaratıcı bir ilişki kurmanın yeterli bir aracıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmada kullanılan yöntem ve araçlar hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Bunlar; araştırma modeli ve araştırmada kullanılan veri toplama araçları şeklindedir.

3.1. Araştırma Modeli

Çalışma kapsamında temel olarak nicel ve nitel verilerle oluşan karma yöntem kullanılmıştır. Her iki aşama için de ön test-son test tek gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Bu tür deneysel tasarım, tıpkı gerçek bir deney gibi, iki değişken arasındaki neden-sonuç ilişkisini belirlemeyi amaçlar. Bunlar bağımsız ve bağımlı değişkenlerdir (Harris vd., 2006; Handley vd., 2018). Tek fark, yarı deneysel desende denekler gruplara atanırken rastgele olmayan kriterler kullanılmasıdır (Kenny, 1975).

Eğitim ve öğretim alanında yürütülecek çalışmalarda farklı öğretim teknikleriyle ilgili incelemeler yapılması hedeflendiğinde kullanılması uygun olan araştırma modeli olan deneysel ve yarı deneysel araştırma yönteminde, uygulamanın yürütüleceği sınıfların bütünüyle çalışmaya dahil edilmesi daha uygun görülmektedir (Karasar, 2005; McMillan ve Schumacher, 2006).

Çalışmada, fotoğrafçılık çalışmaları konusunda öğrenci kazanımına yönelik hazırlanan ders planının öğrenci başarısı üzerindeki etkilerinin belirlenmesi gayesiyle, ön uygulama ve son uygulama şeklinde gerçekleştirilen etkinlik çıktıları uzman görüşlerinin değerlendirmeleriyle nitel bir şekilde de incelenmiştir. Bu aşama da yine tek gruplu, ön uygulama, girişim (ders planı uygulaması) ve son uygulama şeklinde uygulanmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında uygulanacak olan yarı deneysel araştırma modeli doğrultusunda öğrencilere ön uygulama ve son uygulama aşamalarından oluşan uygulamalı bir fotoğraf etkinliği düzenlenmesi uygulanmıştır. Bu etkinlik sonucunda elde

edilen fotoğraflar Anadolu fotoğraf akımının önemli temsilcileri tarafından değerlendirilmiştir.

3.3. Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında Şanlıurfa İlinde 2 derslikte öğrenim gören (6A / 7A) ve 2022-2023 eğitim öğretim dönemi öğrencilerinden oluşan 38 kişilik bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubu içeriğinde deney ve kontrol grubu uygulamasına gidilmemiştir. Bunun sebebi uygulanacak ders planı ve sonrasında elde edilecek öğrenim çıktılarının doğal olarak olumlu sonuç verecek olduğunun düşünülmesidir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Uygulama Süreci

Çalışma kapsamında öğrencilere fotoğraf eğitiminin temel kazanımlarını verebilmek amacıyla bir ders planı oluşturulmuştur. Bu ders planı ile öğrencilerin fotoğraf konusundaki temel kazanımları edinmeleri sonrasında bunu pratiğe dökebilecekleri bir uygulama yapılması planlanmıştır. Bu doğrultuda düzenlenen fotoğraf etkinliğiyle birlikte öğrencilerin elde ettikleri kazanımların yalnızca teorik düzeyde kalmaması, uygulamalı bir çalışma ortaya konulması hedeflenmiştir.

Hazırlanan günlük ders planlarına bakıldığında günlük bazda kazanımların aşamalı olarak ilerlemesi hedeflenmiştir. İlk gün ders planıyla birlikte; öğrencilerin fotoğraf tarihini incelemeleri ve fotoğraf makinesinin gelişimini açıklamaları hedeflenmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin ilgilerini artırmak amacıyla “bir fotoğrafçı olsan hangi sanat alanında çalışmak isterdin?” sorusunu yanıtlamaları istenmiş ve çekilmiş bazı fotoğraflarda, fotoğraf sanatçılarının hangi ifadeleri aktarmak istediğini öğrenmeleri amaçlanmıştır.

İkinci gün ders planında; geleneksel fotoğraf konusunda farkındalık oluşturulması ve geleneksel sanatlara sahip çıkmanın bir sorumluluk olduğu üzerinde durulması hedeflenmiştir. Bunun yanı sıra Anadolu fotoğraf akımını anlamaları ve Anadolu fotoğraf akımı sanatçılarını tanımaları ayrıca planlanmıştır.

Ders planının üçüncü gününe gelindiğinde ise; fotoğraf sanatı çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini, yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle göstermeleri; sınıfta müzik, hikâye ve drama örnekleri sunularak öğrencilerin duygu ve hayal dünyaları zenginleştirilerek görsel sanat çalışmaları yapmalarının sağlanması planlanmıştır.

Son ders planında ise öğrencilerin genel anlamda edindikleri kazanımları uygulamaya dökme öncesinde geldikleri aşamanın anlaşılması adına yöntemler izlenmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin; geleneksel fotoğraf konusunda farkındalık oluşturmaları amaçlanmıştır. Geleneksel sanatlara sahip çıkmanın bir sorumluluk olduğu üzerinde durulur. Çocukların seçtiği alanla ilgili sanat etkinliği, sunum dosyası veya tanıtım afişi hazırlamaları istenir.

Ders planı toplamda 4 ders saatini kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Ders planında; anlatım, dinleme, sunuş yolu ve gösterip yaptırma teknikleri kullanılmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan ders planı aşağıda Tablo 3.1, Tablo 3.2, Tablo 3.3 ve Tablo 3.4'te sunulmuştur.

Tablo 3.1 Günlük Ders Planı/ Ders 1

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
Süre	40 dakika
Ders	GÖRSEL SANATLAR
Sınıf	6 SINIF- 7 SINIF
Öğrenme Alanı	Görsel Sanatlar Dersi Fotoğraf Sanatı Kültürü
Alt Öğrenme Alanı	
Ders 1	
Kazanımlar	G.6.1.9 Fotoğraf tarihini inceler ve fotoğraf makinesinin gelişimini açıklar. G.6.2.1 Fotoğraf sanatını ve ifade dilini inceler.
Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, dinleme, sunuş yolu, gösterip yaptırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç ve Gereçler	Her türlü boya malzemesi ve tekniğini kullanarak bir fotoğraf makinesinin görselini yapar. Yerli veya yabancı fotoğraf sanatçılarından esinlenerek resimler yapar.
Ders Alanı	Sınıf
Konu	Benim Fotoğraf Makinem
Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	
Teknik	Kolâj Tekniği Suluboya Tekniği Pastel Tekniği

<p>Bir fotoğrafçı olsan hangi sanat alanında çalışmak isterdin? Fotoğraf sanatçılarının hangi ifadeleri aktarmak istediğini öğrenir. Sınıf ortamını temiz tutar. Başkalarının malzemelerine izinsiz el sürmez ve paylaşmayı bilir. Sınıf sanat kurallarını bilir ve uygular.</p>	<p>Fotoğraf nedir? Fotoğraf eseri nedir-Fotoğrafçı kimdir? Fotoğraf sanatçıları nasıl çalışır? Ana dilde iletişim. Atatürk' bilim ve sanata ve fotoğrafa verdiği önemle ilgili sözler. İyimserlik Estetik duyguların geliştirilmesi Görsel sanatların alanlarını araştırır. Misafirperverlik, Vatanseverlik</p>
--	---

Dersin Diğer Derslerle İlişkisi/Açıklamalar

Tablo 3.2 Günlük Ders Planı/ Ders 2

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
Süre	40 dakika
Ders	GÖRSEL SANATLAR
Sınıf	6 SINIF- 7 SINIF
Öğrenme Alanı	Görsel Sanatlar Dersi Fotoğraf Sanatı Kültürü
Alt Öğrenme Alanı	
Ders 2	
Kazanımlar	G.6.2.3. Toplumda geleneksel Anadolu fotoğrafının rolünü açıklar. G.6.1.8. çevresinde gördüğü kendi bölgesinin Anadolu motiflerini fotoğraflar
Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, dinleme, sunuş yolu, gösterip yaptırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç ve Gereçler	Geleneksel fotoğraf konusunda farkındalık oluşturulur. Geleneksel sanatlara sahip çıkmanın bir sorumluluk olduğu üzerinde durulur
Ders Alanı	Sınıf
Konu	Fotoğraf Sanatçıları
Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	
Teknik	Pastel Tekniği
Anadolu fotoğraf nelerdir? Anadolu Fotoğraf sanatçıları kimlerdir? Tuna AKÇAY, Memduh EKİÇİ, Hamit YALCIN vb.	Fotoğraf sanatçılarının hangi ifadeleri aktarmak istediğini öğrenir. Öğrenmeyi öğrenme Aile birliğine önem verme
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi/Açıklamalar	

Tablo 3.3 Günlük Ders Planı/ Ders 3

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
Süre	40 dakika
Ders	GÖRSEL SANATLAR
Sınıf	6 SINIF- 7 SINIF
Öğrenme Alanı	Görsel Sanatlar Dersi Fotoğraf Sanatı Kültürü
Alt Öğrenme Alanı	
Ders 3	
Kazanımlar	G.6.1.3. fotoğraf sanatı çalışmasındaki fikirlerini ve deneyimlerini; yazılı, sözlü, ritmik, drama vb. yöntemlerle gösterir. Sınıfta müzik, hikâye ve drama örnekleri sunularak öğrencilerin duyu ve hayal dünyaları zenginleştirilerek görsel sanat çalışmaları yapmaları sağlanır. G.6.3.6. fotoğrafın hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.
Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, dinleme, sunuş yolu, gösterip yaptırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç ve Gereçler	Pastel Tekniği, Suluboya Tekniği ,Guaj Tekniği veya Mukavva üstü Akrilik
Ders Alanı	Sınıf
Konu	Oyuncak Bebek Yapımı
Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	“SANAT ESERİ İNCELEME VE RESMETME” Eser Analizi — Eleştirisi Sanatçıların eserlerinde ele aldıkları konuların tartışılması ve yorumu. Anadolu fotoğraf sanatçılarının eserlerinden etkilendiği ürünü bakarak çizer ve sanatçıların tekniklerine göre yorumlar.
Teknik	Kolaj Tekniği
Ölçme-Değerlendirme: Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri düzeyde öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme-Değerlendirme etkinlikleri	Bilim teknolojide temel yetkinlikler. Bağımsız ve özgür düşünebilme İyilik yapmak, Çalışkanlık, Paylaşımçı olmak
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi/Açıklamalar	

Tablo 3.4 Günlük Ders Planı/ Ders 4

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
Süre	40 dakika
Ders	GÖRSEL SANATLAR
Sınıf	6 SINIF- 7 SINIF
Öğrenme Alanı	Görsel Sanatlar Dersi Fotoğraf Sanatı Kültürü
Alt Öğrenme Alanı	
Ders 4	
Kazanımlar	G.6.2.3. Toplumda geleneksel Anadolu fotoğrafının rolünü açıklar. G.6.1.8. çevresinde gördüğü kendi bölgesinin Anadolu motiflerini fotoğraflar.
Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri	Anlatım, dinleme, sunuş yolu, gösterip yaptırma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç ve Gereçler	Resim Kâğıdı, Resim Kalem
Ders Alanı	Sınıf
Konu	Anadolu fotoğraf çalışma teknikleri
Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	" HANGİ RESSAMSIN " Röprodüksiyon Çalışması Kareleme tekniği ile kopyalama (Pastel Tekniği, Suluboya Tekniği ,Guaj Tekniği veya Mukavva üstü Akrilik
Teknik	Geleneksel fotoğraf konusunda farkındalık oluşturulur. Geleneksel sanatlara sahip çıkmanın bir sorumluluk olduğu üzerinde durulur. Fotoğraf Sanatının Dalları Çocukların Seçtiği alanla ilgili Sanat etkinliği, Sunum Dosyası veya Tanıtım Afişi hazırlamaları istenir.
Anadolu fotoğraf nedir? Anadolu Fotoğraf sanatçıları kimlerdir? Tuna AKÇAY, Memduh EKİÇİ, Hamit YALCIN vb.	Ölçme ve değerlendirilmede doğru-yanlış, kısa cevaplı, çoktan seçmeli, kontrol listesi, dereceleme tipi gözlem formları, öz ve akran değerlendirme formları, rubrikler, grup değerlendirme formları, proje değerlendirme formu, performans değerlendirme formu, sunum dosyası, eskiz defteri vb. yararlanılır.
Dersin Diğer Derslerle İlişkisi/Açıklamalar	

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında yürütülmüş olan uygulamalı fotoğraf etkinliğinde öğrenciler tarafından çekilen fotoğrafların veri toplama ve değerlendirme sürecini oluşturmuştur. Öğrenciler tarafından çekilen fotoğraflar Anadolu fotoğraf Akımı üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve ön uygulama ile son uygulama sonucunda alınan puanlar arasındaki farklılıklar bu bölümde değerlendirilmiştir.

4.1. Ön Uygulama ve Son Uygulama Sonuçlarının Karşılaştırılması

Çalışma kapsamında yürütülen uygulamalar neticesinde elde edilen fotoğraflar Anadolu fotoğraf akımının önemli isimleri tarafından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yapılan değerlendirmeler ve puanlamalar neticesinde öğrenciler tarafından çekilen fotoğraflara verilen puanlar aşağıda yer alan Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1 Ön Uygulama ve Son Uygulama Sonuçlarına İlişkin Analiz Bulguları

Öğrenci	Ön Uygulama					Son Uygulama					Ort. Fark	P
	J1	J2	J3	Ort.	Top.	J1	J2	J3	Ort.	Top.		
Ö1	3,00	4,00	5,00	4,00	12,00	8,00	8,00	6,00	7,33	22,00	3,33	.02
Ö2	4,00	4,00	5,00	4,33	13,00	6,00	7,00	6,00	6,33	19,00	2,00	.05
Ö3	4,00	3,00	3,00	3,33	10,00	6,00	7,00	6,00	6,33	19,00	3,00	.02
Ö4	2,00	2,00	3,00	2,33	7,00	8,00	7,00	6,00	7,00	21,00	4,67	.03
Ö5	2,00	2,00	2,00	2,00	6,00	7,00	7,00	5,00	6,33	19,00	4,33	.02
Ö6	1,00	2,00	3,00	2,00	6,00	5,00	5,00	6,00	5,33	16,00	3,33	.04
Ö7	4,00	4,00	5,00	4,33	13,00	3,00	5,00	4,00	4,00	12,00	-0,33	.57
Ö8	1,00	3,00	3,00	2,33	7,00	6,00	7,00	7,00	6,67	20,00	4,33	.02
Ö9	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	10,00	9,00	6,00	8,33	25,00	7,00	.01
Ö10	1,00	2,00	4,00	2,33	7,00	5,00	6,00	7,00	6,00	18,00	3,67	.02
Ö11	1,00	1,00	4,00	2,00	6,00	5,00	5,00	5,00	5,00	15,00	3,00	.02
Ö12	4,00	2,00	2,00	2,67	8,00	8,00	6,00	6,00	6,67	20,00	4,00	.02
Ö13	2,00	2,00	5,00	3,00	9,00	4,00	3,00	6,00	4,33	13,00	1,33	.22
Ö14	1,00	2,00	3,00	2,00	6,00	4,00	3,00	2,00	3,00	9,00	1,00	.29
Ö15	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	7,00	6,00	7,00	6,67	20,00	5,33	.02

Ö16	4,00	5,00	5,00	4,67	14,00	8,00	9,00	6,00	7,67	23,00	3,00	.02
Ö17	1,00	1,00	5,00	2,33	7,00	2,00	4,00	5,00	3,67	11,00	1,33	.22
Ö18	1,00	3,00	3,00	2,33	7,00	2,00	4,00	6,00	4,00	12,00	1,67	.26
Ö19	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	6,00	3,33	10,00	2,33	.06
Ö20	1,00	1,00	5,00	2,33	7,00	2,00	3,00	4,00	3,00	9,00	0,67	.92
Ö21	1,00	2,00	2,00	1,67	5,00	2,00	3,00	6,00	3,67	11,00	2,00	.06
Ö22	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	9,00	9,00	8,00	8,67	26,00	7,33	.01
Ö23	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	7,00	8,00	3,00	6,00	18,00	4,67	.03
Ö24	1,00	3,00	8,00	4,00	12,00	2,00	2,00	5,00	3,00	9,00	-1,00	.51
Ö25	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	3,00	4,00	6,00	4,33	13,00	3,00	.02
Ö26	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	4,00	5,00	7,00	5,33	16,00	4,00	.03
Ö27	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	4,00	5,00	6,00	5,00	15,00	4,00	.03
Ö28	1,00	1,00	4,00	2,00	6,00	4,00	5,00	8,00	5,67	17,00	3,67	.02
Ö29	1,00	1,00	5,00	2,33	7,00	2,00	3,00	3,00	2,67	8,00	0,33	.27
Ö30	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	7,00	5,00	7,00	6,33	19,00	5,00	.02
Ö31	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	5,00	5,00	6,00	5,33	16,00	4,33	.03
Ö32	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	5,00	6,00	6,00	5,67	17,00	4,33	.03
Ö33	1,00	1,00	2,00	1,33	4,00	4,00	4,00	5,00	4,33	13,00	3,00	.02
Ö34	1,00	1,00	3,00	1,67	5,00	5,00	5,00	6,00	5,33	16,00	3,67	.03
Ö35	1,00	1,00	6,00	2,67	8,00	10,00	10,00	8,00	9,33	28,00	6,67	.01
Ö36	1,00	1,00	6,00	2,67	8,00	5,00	4,00	7,00	5,33	16,00	2,67	.28
Ö37	1,00	1,00	6,00	2,67	8,00	5,00	3,00	6,00	4,67	14,00	2,00	.31
Ö38	1,00	1,00	5,00	2,33	7,00	2,00	4,00	7,00	4,33	13,00	2,00	.29

Yürütülen uygulamalı çalışma sonucunda elde edilen fotoğrafların jüri tarafından yapılan değerlendirme sonucunda aldıkları puanlara bakıldığında uygulanan ders planının büyük ölçüde öğrencilerde olumlu etki yarattığı gözlemlenmektedir. Öğrencilerin elde etmiş oldukları puanların ortalamaları arasındaki farklar incelendiğinde yalnızca 13 öğrencinin ortalamalarında anlamlı bir fark gözlemlenmemiş, diğer 25 öğrencinin aldıkları puanlar istatistiksel açıdan anlamlı olarak tespit edilmiştir ($P < .05$).

4.2. Uygulama Kapsamında Öğrenciler Tarafından Çekilen Fotoğrafların Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında düzenlenen uygulamalı bir fotoğraf etkinliğinde ön plana çıkan en anlamlı farklılıkların olduğu fotoğraflar ve bunlarla ilgili jüri yorumlarına bu bölümde yer verilmiştir. Bunun yanı sıra yine bu bölümde jüri tarafından yapılan genel çalışma değerlendirmesine de yer verilmiştir.

Resim 4.1 Ö4 Tarafından Çekilen Ön Uygulama Fotoğrafı

Tablo 4.1’de sunulan analizler incelendiğinde Ö4 tarafından çekilmiş olan yukarıdaki fotoğrafın ön uygulamada almış olduğu ortalama puan 2,33’tür. Bu fotoğrafla ilgili yorumlara bakıldığında “*Portre ve yaşam istemiş ama insanı koymuş koyunlar yani*

yaşantı ortada yok” ve “Eksik bırakılmış bir kadraj. Bütün öğeler yarım kalmış kadrajda kesilmiş. 1/4 ve 3/4 kuralını öğrenmesi faydalı olacaktır” şeklinde iki eleştiri yöneltilmiştir. Uygulanan eğitim öncesinde çekilmiş bu fotoğrafa yöneltilmiş olan bu yorum eğitim ile düzeltilebilecek bazı bilgi eksikleri olduğuna işaret etmektedir.

Resim 4.2 Ö4 Tarafından Çekilen Son Uygulama Fotoğrafi

Ö4 tarafından çekilmiş olan yukarıdaki fotoğrafın son uygulamada almış olduğu ortalama puan 7'dir. Bu fotoğrafla ilgili yorumlara bakıldığında *“Burada eğitimden sonra yaşamı da iyi bir doku haline getirmiş” ve “Ufuk çizgisindeki eğimi dışında güzel bir fotoğraf karesi yakalanmıştır. İlerleme çok güzel”* şeklinde iki yorum yapılmıştır. Bu fotoğraf en yüksek ortalama puan farkının olduğu fotoğraflardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda eğitimin katkısının görüldüğü açıktır.

Resim 4.3 Ö9 Tarafından Çekilen Ön Uygulama Fotoğrafi

Tablo 4.1’de sunulan analizler incelendiğinde Ö9 tarafından çekilmiş olan yukarıdaki fotoğrafın ön uygulamada almış olduğu ortalama puan 1,33’tür. Bu fotoğrafla ilgili yorumlara bakıldığında “*Sadece deklanşöre basmış*” ve “*İfade etkisi olmayan bir fotoğraf*” şeklinde iki eleştiri yöneltilmiştir. Uygulanan eğitim öncesinde çekilmiş bu fotoğrafa yöneltilmiş olan bu yorumların herhangi bir eğitim almamış öğrenciler için doğal karşılanmaktadır.

Resim 4.4 Ö9 Tarafından Çekilen Son Uygulama Fotoğrafi

Araştırma kapsamında yer alan Ö9 tarafından çekilmiş olan yukarıdaki son uygulama fotoğrafının değerlendirme sonucunda elde ettiği puan ortalaması 8,33'tür (Tablo 4.1). Ö9'un almış olduğu ortalama puan farklarına bakıldığında uygulamada yer alan katılımcılar arasında en yüksek puan farklarından birine sahiptir. Bu fotoğraf hakkında iletilen uzman görüşleri ise; *“Düşünmüş, bir araya getirmiş ve başarmış. Eğitimin harika sonucu”* ve *“Çok başarılı olmuş. Sadece kadrajın sağ ve sol kenarlarına sıkıştırılmaması gereken bir an”* şeklindedir. Yorumlardan da anlaşıldığı üzere uygulanan ders planının somut bir başarısı olduğu görülmektedir.

Resim 4.5 Ö35 Tarafından Çekilen Ön Uygulama Fotoğrafi

Tablo 4.1’de sunulan analizlere bakıldığında Ö35 tarafından çekilmiş olan yukarıdaki fotoğrafın ön uygulamada almış olduğu ortalama puan 2,67’dir. Bu fotoğrafla ilgili yorumlara bakıldığında “*Estetik algısı eğitim öncesinde de varmış*” ve “*Estetik bakışı olan bir öğrenci dostumuz*” şeklinde iki yorum yapılmıştır. Uygulanan eğitim öncesinde çekilmiş bu fotoğrafa yöneltilmiş olan bu yorumların herhangi bir eğitim almamış olsa da öğrencilerin estetik algılarının fotoğraf sanatında ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum söz konusu öğrencinin son uygulama çalışmasındaki başarısından daha iyi anlaşılmaktadır.

Resim 4.6 Ö35 Tarafından Çekilen Son Uygulama Fotoğrafi

Çalışmada yer alan Ö35 tarafından çekilmiş olan yukarıdaki son uygulama fotoğrafının değerlendirme sonucunda elde ettiği puan ortalaması 9,33'tür (Tablo 4.1). Ö35'in almış olduğu ortalama puan farklarına bakıldığında uygulamada yer alan öğrenciler arasında en yüksek puan farklarından birine sahiptir. Bu fotoğraf hakkında iletilen uzman görüşleri ise; *“Çok iyi bir şekilde eğitimi uygulamış. Anadolu'nun bütün kimlikli hali bu fotoğrafta”* ve *“Renkleri ifadesi derinliği ile çok başarılı portre fotoğrafı üretilmiş. Tebrikler”* şeklindedir. Yorumlardan da anlaşıldığı üzere uygulanan ders planının somut bir başarısı olduğu anlaşılmaktadır. Bu öğrenciye yönelik yapılan ön uygulama analizleri ile mukayese yapıldığında özellikle başarıya ulaşmada öğrencinin kişisel becerilerinin de oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında yapılan uygulamalı fotoğraf etkinliği sonrasında değerlendirmeleriyle bu çalışmaya büyük katkıları bulunan jüri üyelerinin, çalışmanın geneli ve ortaya çıkan kazanımlar konusundaki görüşleri doğrudan şu şekildedir:

J1; *“Puanlama ve yorumlar elbette çocuklar gündemde olunca biraz daha insafli ve şevk verici olmalıdır. Bu çerçevede çocukların bazılarında fitratında olan sanat ruhu görülmektedir. Ancak şu açıktır ki eğitim gözlerinde farklı bir pencere açmış ve o pencere ile göremeye başlamışlar. Eğitimlerin devam etmesi ile Anadolu sanatı gerçek yerlerinden Anadolu fotoğrafçıları kazanacaktır”* ifadeleriyle çalışma hakkındaki olumlu görüşünü belirtmiştir.

J2; *“Birbirinden değerli fotoğrafları naçizane yorumlamaya çalıştım. Öncesi ve sonrası arasındaki bariz fark olması eğitimin etkisini kanıtlar nitelikte. Ayrıca Kadrajın arkasında olan sanatçının ne şartlarda çekim yaptığının fotoğrafa kattığı değer çok başkadır. Bu güzel eserlerde emeği geçenleri tebrik ederim. Kültürünü, ailesini, coğrafyasını gözlemlemek ve sanatla buluşturmak için harika bir araç olan fotoğrafı her zaman hayatınızın bir köşesinde bulundurmanızı dilerim”* ifadeleriyle çalışma hakkındaki olumlu görüşünü belirtmiştir.

J3; *“Çocukların eğitim öncesi ve eğitim sonrası çektiklerine bakılacak olursa konuyu anlamaları ve fotoğraflarını ona göre değiştirmeleri oranı bir hayli yüksek görünüyor. Fotoğrafik anlamda çektikleri elbette çok iyi değil ama yine de Anadolu yaşamını gözleme ve tespitteki tercihleri noktasında başarılılar diyebiliriz. 38 çocuktan gördüğüm kadarıyla dört tanesi öncekinden daha başarısız olmuş. On çocuğumuz çektiklerini bir tık ileri götürmüş. On kadar orta düzeyde gelişme kaydetmiş ve 24 çocuğumuz ise iyi denilecek seviyede değişme ve gelişme göstermiş. Dolayısıyla genel anlamda verilen eğitim hedefine ulaşmış ve çocukların yaşadıkları coğrafyayı algılamaları ve daha düzgün fotoğraf kareleri ile anlatabilmeleri güzel olmuş diyorum. Teknik anlamda konuyu çerçeveleme yani kadraj, perspektif ve fotoğraf sanatının diğer unsurlarına bakmak burada çok söz konusu değil elbette. Önemli olan konuyu anlama ve tespitteki değişimleri. Fotoğrafik eğitimleri devam etse ve ellerindeki kameralar ortalama düzeyde olsa eminim iyi fotoğrafçılar, yani usta Anadolu Fotoğrafçıları yetişecektir”* sözleriyle değerli fikirlerini ve çalışma hakkındaki olumlu görüşünü belirtmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Fotoğraf sanatı her dönem toplumu yansıtan ve toplumun aynası olma özelliğini taşıyan bir sanat dalı olarak ön plana çıkmıştır. Bu araştırmada da görsel sanat eğitiminin Anadolu fotoğraf akımı bağlamında düşünceye dayalı uygulamaların, fotoğraf sanatı ve Anadolu fotoğraf akımını kapsayan ders içeriğinin yer aldığı görsel sanatlar dersi ortaokul öğrencilerinin sanat eğitimi başarısına kuramsal ve uygulama boyutunda etkisi olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır

Bu kapsamda, Yazgüneşi Ortaokul öğrencilerinin Anadolu Fotoğraf Sanatı bağlamında toplum değerlerine, geçmiş kuşakların getirmiş olduğu kültürel ve tarihsel değerlere, gelecek kuşakların şekillendirdiği sosyal yapılara ve tatbik ettiği dini ve estetik değerlere karşı tutumlarının sanat eğitimine olan yansımaları değerlendirilmesi amacıyla uygulamalı bir çalışma yürütülmüştür.

Çalışma sonucunda elde edilen ön uygulama ve son uygulama fotoğrafları Anadolu fotoğraf akımının önemli temsilcileri tarafından değerlendirilmiş ve bir puanlama yapılmıştır. Elde edilen puanlar sonucunda öğrencilerin hazırlanmış olan ders planı sonucunda oldukça olumlu gelişim kaydettikleri ve verilmek istenen kazanımları elde ettikleri görülmüştür. Elde edilen değerlendirildiğinde öğrencilerin ön test ve son test uygulamalarından aldıkları puanlardaki farklılıklarda öğrencilerin 24 tanesinin sonucunda istatistiksel olarak farklı bir anlamlılık tespit edilmiştir.

Öğrencilerin fotoğraf konusunda hiçbir eğitime sahip olmadıkları göz önüne alındığında eğitim öncesinde önemli eksikleri oldukları göze çarpmaktadır. Öğrencilerin özellikle fotoğraflarda her türlü detayı kadraja almaya çalıştıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra hiçbir teknik detay gözetilmeksizin sadece deklanşöre basmaktan ibaret olan fotoğraflar ortaya çıkmıştır. Çalışmada göze çarpan en önemli konular ise; bazı öğrencilerin estetik algılarının yüksek olduğu, bazılarının yaşadıkları toprakların kültürünü iyi tanıdıkları ve bazılarının da ait oldukları bölgenin üretim potansiyelini iyi bildikleri görülmüştür. Ancak burada en önemli sorun öğrencilerin bütün bu avantajlarına rağmen bu unsurları sanata dönüştürme konusunda yaşamış oldukları eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Planlanmış olan bir ay, dört saatlik ders planı sonrasında öğrencilerin çektikleri fotoğraflarda büyük ilerlemeler fark edilmiştir. Özellikle estetik algılarını teknik detaylarla birleştirerek oldukça kaliteli fotoğraflar ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin

konu seçimi konusunda olan başarılarını sanata dönüştürememe problemi, aldıkları eğitim neticesinde bir avantaja dönüşmüş, başarılı konu seçimleri neticesinde başarılı fotoğraflar ortaya çıkmıştır.

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda, çocukların bazılarının fitratında olan sanat ruhu görülmektedir. Ancak şu açıktır ki eğitim gözlerinde farklı bir pencere açmış ve o pencere ile göremeye başlamışlardır. Buradan da anlaşılmaktadır ki her anlamda eşsiz bir renk çeşitliliğine sahip Anadolu coğrafyasının insanların en önemli ihtiyacı kabiliyetleri doğrultusunda eğitim almalarıdır.

Çalışma sonucunda ortaya konulan bulgular göz önünde bulundurulduğunda özellikle görsel sanat dallarında daha çok uygulama çalışmaları yapılması ve coğrafyamız insanının potansiyelini anlama konusunda çaba sarf edilmesi gerekmektedir. Özellikle Anadolu fotoğraf akımı çerçevesinde değerlendirildiğinde, gelecek dönemlerde ülkemizdeki okullarda erken yaşlardan itibaren fotoğrafı sanatı konusunda eğitimler verilmesi bu alanda birçok önemli sanatçının kazanılması anlamına gelecektir.

Fotoğrafın önemli bir görsel sanat dalı olması sebebiyle bu alanda alacakları eğitimlerin çocukların farklı görsel sanat dallarında sahip oldukları kabiliyetlerine de katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra fotoğraf eğitimi öğrencilerin görsel sanat dallarına olan meraklarını artıracak, sanat üretimi konusunda ülkemizin ve kültürümüzün gelişimine katkıda bulunacaklardır.

Yalnızca Anadolu fotoğraf akımı bağlamında düşünmeden genel anlamda fotoğraf eğitiminin görsel sanatlar ders müfredatında bulunması, fotoğraf sanatının ortaokul öğrencilerine kazandırılması açısından olumlu dışsallıklar sağlayacaktır. Öte yandan fotoğraf eğitimi ile görselliğin dijital olarak aktarılması ve bunun görsel sanatlar dersine aktarılması, sanatın hatta teknolojinin de farklı dallarının öğrencilere kazandırılmasını sağlayacaktır. Son olarak sanatın farklı dalları olarak görsel sanatlar dersi içeriğinde öğrencilere fotoğrafın tanıtılması ve aktarılması öğrencinin genel kültür açısından zengin bir birikime sahip olması noktasında katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akan, F. (2020). *Günelik Yaşamda Instagram Kullanım Örüntüleri İle Narsisizm Arasındaki İlişki* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Alav, O. (2020). *Kitle iletişim araçları MEDYA: Medya'nın birey ve toplumsal yapıya etkileri*. Hiperlink.
- Albers, P. C. & James, W. R. (1988). Travel Photography: A Methodological Approach. *Annals Of Tourism Research*, 15, 134-158.
- Azak, Ş. (2021). *Görsel Sanatlarda Kadın ve Doğa İlişkisinde Bütünlük Arayışı*.
- Azakoğlu, N. (2006). *Tarihi Eserlerin Fotoğraflanması (Erken Fotoğrafçılık Dönemi: 1839-1899)* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Barthes, R. (1983). *Camera Lucida. Reflections on Photography*. Translated by Richard Howard (La chambre claire). New York: Hill and Wang.
- Başar, Ç. T. (2021). Pandeminin gölgesinde sanat-sanatçı-izleyici. *Yedi*, (25), 51-67.
- Bayhan. M. (1996). *Yazılarla Fotoğraf*, İstanbul, Ege yayınları.
- Benjamin, W. (2012). *Fotoğrafın Kısa Tarihi: Teknik araçlarla yeniden-üretim (çoğaltma) çağında sanat eseri*. Agora Kitaplığı.
- Berger, J. (2017). *Bir fotoğrafı anlamak*. Metis Yayınları.
- Bessell, A. G., Deese, W. B., & Medina, A. L. (2007). Photolanguage: How a picture can inspire a thousand words. *American Journal of Evaluation*, 28(4), 558–569.
- Bozkurt, S. (2019). *Sözlü Tarih yönteminin ortaöğretim öğrencilerinin Tarih algısı üzerindeki yansımaları* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Buck, R. C. (1977). The Ubiquitous Tourist Brochure: Explorations in Its Intended and Unintended Use. *Annals Of Tourism Research*, 4, 195-207.
- Burke, C. (2008). Children's visual voice in research. *Doing visual research with children and young people*. New York: Routledge.
- Burnett, C., & Tucker, M. (2001). *Writing for agriculture: A new approach using tested ideas* (2nd ed.). Dubuque, IA: Kendall/Hunt.

- Cohen, E. (1995). The Representation Of Arabs And Jews On Postcards in Israel. *History Of Photography*, 19(3), 210-220.
- Cohen, E., Nır, Y. & Almagor, U. (1992). Stranger-Local İnteraction in Photography. *Annals Of Tourism Research*, 19, 213-233.
- Collier, J. & Collier, M. (1986). *Visual anthropology: Photography as a research method*. Albuquerque, NM: University of New Mexico Press.
- Curtin, D. P. (2007). *A short course in using your digital camera: A guide to great photographs*.
- Çelik, C. (2010). *Türk fotoğrafının kültürel kimliği Ve gelişimi*(Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Çeşme, M. (2019). *Türkiye’de Matte Painting Çalışmaları ve Uygulama Alanları* (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Derman, İ. (1988). *Fotoğraf ve gerçekçilik*.
- Dora, S. (2003). *Fotoğrafta Gerçekliği Kaydetme Sorunu*(Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Duygu, E. (2008). *Türkiye’de gündelik yaşam içinde fotoğrafın yeri* (Doctoral dissertation, DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Engin, A. (2013). *Neo-plastik sanat akımı bağlamında de stil sanat hareketi ve tekstil üzerindeki etkileri* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Erutku, B. Ü. (2020). Teknik, Estetik ve Kavramsal Bağlamda Fotoğrafta Bulut. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 6(1), 92-108.
- Ervin, M. (2006). *Türk fotoğraf sanatının gelişim süreci içerisinde halkevleri ve köy enstitülerinin rolü* (Doctoral dissertation, DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Eryılmaz, H. (2004). *Gelişen Teknolojiler, Estetik, Tasarım, Fotoğraf ve Biraz da Modern İnsanın Dini; Sanat*.
- Eskelinen, K. (2010). Crafts and play: Ethnographic observations on morning and afternoon activities for younger pupils. H. Ruismäki & I. Ruokonen (Eds.), *Rights of the Child to the Arts, Culture and Creativity*. Second International Journal of Intercultural Arts Education Conference: Post Conference Book (pp.

- 83-92). Helsinki: University of Helsinki, Department of Teacher Education. Research Report 320.
- Filiz, M. (2019). *19. yüzyıldan günümüze dijitalleşen resim sanatı*(Master's thesis, Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Freund, G (2008). *Fotoğraf ve Toplum*. İstanbul: Sel Yayınları.
- Gordon, B. (1986). The Souvenir: Messenger Of The Extraordinary. *Journal Of Popular Culture*, 20(3), 135-146.
- Gök, K. (2016). Fotoğrafın Bulunuşu ve Sonrasında Oluşan Teknik Gelişmeler. *Yıldız Journal of Art and Design*, 3(1), 43-66.
- Gök, S. A. (2021). *Fotoğraf ve bellek ilişkisi: görsel temsillerin yeniden üretimi* (Master's thesis, ESOGÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Gülaçtı, İ. E. (2018). Oryantalizm'in Ellerindeki Fotoğraf: Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyıl Fotoğrafçılığında 'Öteki'nin Mikrokozmosu Olarak Yansıması. *Art-Sanat Dergisi*, (10), 81-120.
- Gürbüz, S. (1981). *Temel Gazetecilik*, İstanbul. Filiz Kitapevi.
- Handley, M. A., Lyles, C. R., McCulloch, C., & Cattamanchi, A. (2018). Selecting and improving quasi-experimental designs in effectiveness and implementation research. *Annual review of public health*, 39, 5-25.
- Harris, A. D., McGregor, J. C., Perencevich, E. N., Furuno, J. P., Zhu, J., Peterson, D. E., & Finkelstein, J. (2006). The use and interpretation of quasi-experimental studies in medical informatics. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 13(1), 16-23.
- Haywood, M. K. (1990). Visitor-Employed Photography: An Urban Visit Assessment. *Journal Of Travel Research*, 29(1), 25-29.
- Hepark, E. A. (1998). *Cumhuriyet'In İlk yıllarından günümüze Türkiye'De fotoğrafçılık* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Hitchcock, M. & Teague, K. (Eds.). (2000). *Souvenirs: The Material Culture Of Tourism*. Aldershot: Ashgate.
- Holm, G. (2008). Photography as a Performance. *Forum: Qualitative Social Research Sozialforschung* 9.

- İlikhan, S. (2019). *Eğitsel bir mekân olarak halkevlerinin yaygın eğitim çalışmaları: Bolu Halkevleri örneği (1932-1951)* (Master's thesis, İnönü Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- İşlek, N. (2009). *Görsel kültür ve toplumsal bellek bağlamında sayısal fotoğraf estetiği* (Doctoral dissertation, DEÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Karaoğlu, Y. (2009). *Görsel Bir Sanat Dalı Olarak Fotoğraf Ve Yeni İletişim Ortamlarının Fotoğraf Sanatındaki Kullanımı* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Karasar, N., (2005) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (15.Baskı)*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Kenny, D. A. (1975). A quasi-experimental approach to assessing treatment effects in the nonequivalent control group design. *Psychological bulletin*, 82(3), 345.
- King, J. A. (2008). *Digital photography for dummies*. Hoboken, NJ: Wiley. Kodak. (n.d.). *Photographing people & animals*.
- Kiroğlu Öztürk, S. *2000 yılı sonrasında İzmir ili ve çevresinde düğün fotoğrafı* (Master's thesis, Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Kodak. (1999). *Pocket guide to 35mm photography*. Rochester, NY: Silver Pixel Press.
- Leavy, P. (2009). *Method meets art. Art based research practice*. New York, London: The Guildford Press.
- Ledinščak, J., Popović, Ž., Bogut, I., & Užarević, Z. (2017). *Photography as a teaching procedure: A handbook for teachers and students of teacher and science studies*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Love, L. L. & Sheldon, P. S. (1998). *Souvenirs: Messengers Of Meaning*. *Advances In Consumer Research*, 25, 170-175.
- Markwell, K. W. (1997). *Dimensions Of Photography In A Nature-Based Tour*. *Annals Of Tourism Research*, 24, 131-155.
- Mc Millan, J. H. & Schumacher, S., (2006). *Research in education: Evidence-Based Inquiry. Sixth Edition*. Boston, MA, Allyn and Bacon.
- Naef, W. J. (2008). *Carleton Watkins in Yosemite*. Getty Publications.

- Öçal, M. M. (2011). *Güzel sanatlar bağlamında dijital fotoğraf sanatını tanımak ve interaktif CD ile anlatmak* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Özderin, S. (2016). Resim Sanatı Ve Fotoğraf Arasında Görüntü Sorunsalı. *Journal of International Social Research*, 9(46).
- Özel, M. (2022). Türkiye’de Donanma Cemiyetleri: Tarihsel Süreçte Gelişim Ve Bağış Kampanyaları. *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, 5(7), 20-57.
- Özkeçeci, İ., & Çiçek, E. (2017). Fotoğraf-Sanat İlişkisi Bağlamında Görsel Tasarım Öğelerinin Sanat Eserini Oluşturmadaki Rolü. *Art-Sanat Dergisi*, (7), 309-319.
- Özkeçeci, İ., Böcekler, B., Yavuz, O., & Halil, Ö. (2014). Sistematik Görsel Araştırmalarda Fotoğrafın Yeri: Mimar Sinan Eserleri Örneği. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication-TOJDAC*, 4(4).
- Özşen, S. R. (2006). *Türk Fotoğrafında Farklı Yaklaşımlar*(Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Öztürk, A. (2014). Sosyal Kaygıyı Açıklayan Yaklaşımlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 15-26.
- Ramaprasad, J. & Hasegawa, K. (1992). Creative Strategies In American And Japanese Tv Commercials: A Comparison. *Journal Of Advertising Research*, 32(1), 59-67.
- Rand, G., & Zakia, R. D. (2006). *Teaching photography: Tools for the imaging educator*. Taylor & Francis.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Semiz, G. (2014). *Resim sanatında fotoğrafın yeri* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Serter, S. S. (2000). Fotoğrafik görüntünün oluşma süreci ve bu görüntüde sanatçının rolü. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 17(17), 81-97.
- Sezer, I. (2019). İzmir’in Görsel Tarihini Oluşturan Fotoğrafçılar. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(2), 66-74.

- Sharples, M., Davison, L., Thomas, G. V., & Rudman, P. D. (2003). Children as photographers: An analysis of children's photographic behaviour and intention at three age levels. *SAGE Publications*, 2(3), 303–330.
- Sırakaya, E. & Sönmez, S. (2000). Gender Images İn State Tourism Brochures: An Overlooked Area İn Socially Responsible Tourism Marketing. *Journal Of Travel Research*, 38(1), 353-362.
- Şanlıkaya, S. (2015). *Kitap tasarımında tipografinin etkinliği* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Tacol, T. (1999). Didactic approach to design art tasks. Selected topics in art didactics. Debora.
- Telg, R. (2010). Digital Photography Composition Techniques. *EDIS*, 2010(5).
- Timothy, D.J. & Groves, D.L. (2001). Webcams As Potential Data Sources For Tourism Research. *Tourism Geographies*, 3(4), 394-404.
- Turley, L. W. & Kelly, S. W. (1997). A Comparison Of Advertising Content: Business To Business Versus Consumer Services. *Journal Of Advertising*, 26(4), 39-48.
- Uzunçakmak, S. (2019). *I. Dünya Savaşında Kafkas Cephesinde Çoruh ve Kop Muharebeleri* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Warren, C. & Karner, T. (2005). Discovering qualitative methods. Field research, interviews, and analysis. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.
- Wheelan, S. & Abraham, M. (1993). The Concept Of İntergroup Mirroring: Reality Or İllusion? *Human Relations*, 46(7), 803-825.
- Yalçın, S. N. (2019). *Toplumsal Belgesel Fotoğrafta, Fotoğrafçı Ve Yabancılaşma* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Yelmen, Ö. (2018). Zaman ve Mekan İlişkisi Bağlamında Hatıra Fotoğraflarının Aidiyeti: Jackson Patterson Örneği. In *1st International CICMS Conference 4-5 May, 2018 Kuşadası, Turkey* (p. 375).
- Zıllıoğlu. M. (1996). *İletişim Nedir?* İstanbul, Cem Yayınları.

EKLER**Bilir Kişi Raporları****09.09.2021****ANKARA****TC. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ ANA
BİLİM DALI**

Kurucusu olduğum Anadolu Fotoğraf akımının aktarılmasına yönelik geliştirilen tez çalışması için Derya IŞIK tarafından düzenlenecek Anadolu Fotoğraf Yarışmasında sonuçların belirlenmesine katkı olacak jüri görevini üstlendiğimi belirtmek isterim. Proje yürütücüsü Derya Işık'ı tebrik eder, başarılarının devamını dilerim.

DOÇ.DR. TUNA AKÇAY

11.11.2021

Kakora

TC İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ ANA BİLİM DALI

Üyesi olduğum Anadolu Fotoğraf Akımının yer aldığı tez çalışması için,

Derya Işık tarafından kaleme alınan "Anadolu Fotoğraf Bağlamında Fotoğraf
Sanatı ve Yarışmalarının Ortaokul Öğrencilerinin Sanatsal Gelişimlerine Katkısı ve
Bir Uygulama Örneği" çalışmasına katkı olacak Jüri görevini üstlendiğimi belirtmek
isterimi Proje yürütücüsü Derya Işık'a tebrik eder, başarılarının devamını dilerim.

28.08.2021

~~ANKARA~~

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ,
ENSTİTÜSÜ RESİM-İŞ ÖĞRETİM LİSİ
ANA BİLİM DALI

Kurucusu ve dernek başkanı olduğum
Anadolu Fotoğraf Akademisinin aktarılmışına
yönelik geliştirilen tez çalışması için
Derya IŞIK tarafından düzenlenecek
Anadolu Fotoğraf Yarışmasında
Soruşların belirlenmesine katkı olarak
jüri görevini üstlendiğimi belirtmek
İsteyim. Proje yürütücüsü Derya IŞIK'ı
tebrik eder, başarılarının devamını
dilerim.

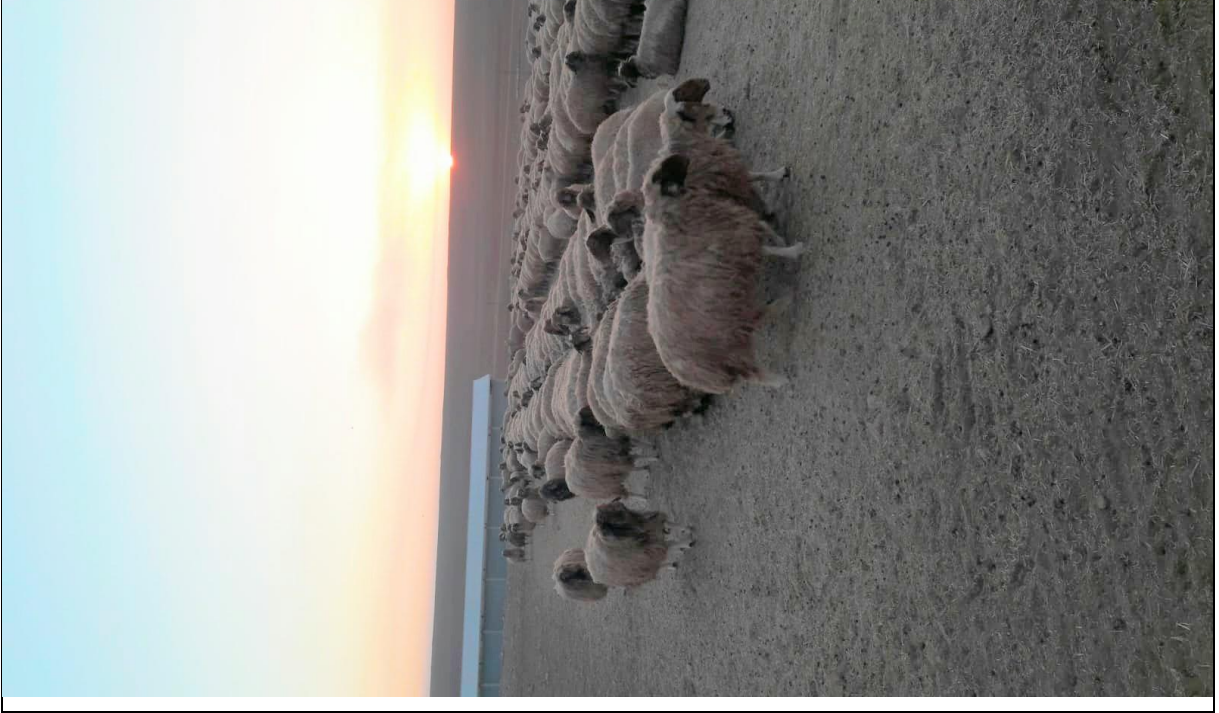

PUAN 3:

Öğrenci, bazı kriterleri öğrenmeden her türlü detayı içine almaya çalışmış. Fotoğrafın çıkartma sanatını öğrenmemiş.

PUAN 8:
Ancak burada sadece portreye yönelmiş ve arda alanı flu hale getirip kimlikli bir Anadolulı fotoğrafı oluşturmuş.

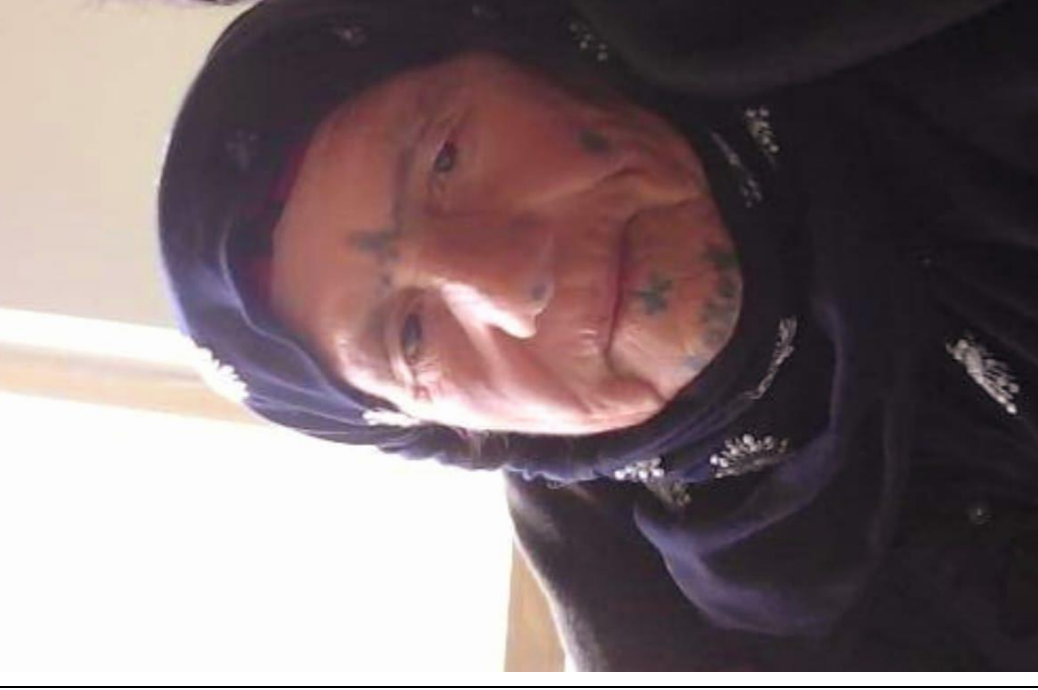

PUAN 4:

Öğrenciye öğrenmeden iyi bir fotoğraf çek demek bile güzelin hangi saatler olduğunu anlamasına yetmiş. Ancak eğitimsiz bir göz olduğu bu fotoğrafta belli

PUAN 6:
Anadolu fotoğrafçılığının insan odaklı olduğunu anlamış ve insana yönelmiş.

PUAN 4:

Fotoğraf
anlamında
eğitimsiz ama
Anadolu
insanı olduğu
için gönüle
hangi bakış
yansıyor
biliyor

PUAN 6:
Sadeleştirmeyi
öğrenmiş ama
insana poz
verdirmeseler
çok iyi olacak.

PUAN 2:
Portre ve
yaşam
istemmiş ama
insanı
koymuş
koyunlar
yani yaşantı
ortada yok.

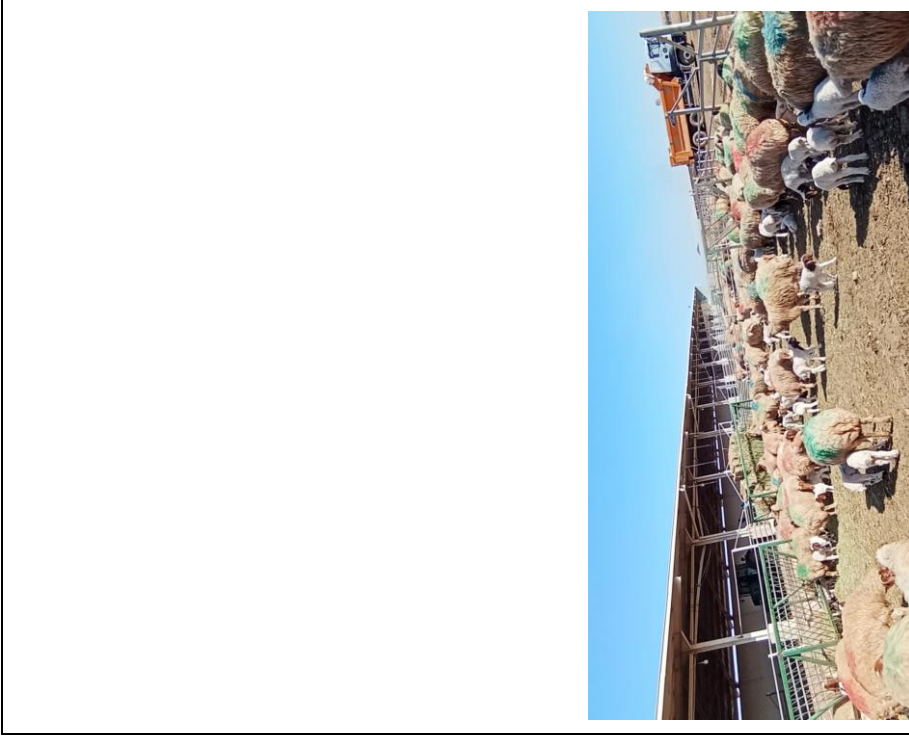
PUAN 8:
Burada
eğitimden
sonra yaşamı
da iyi bir doku
haline getirmiş.

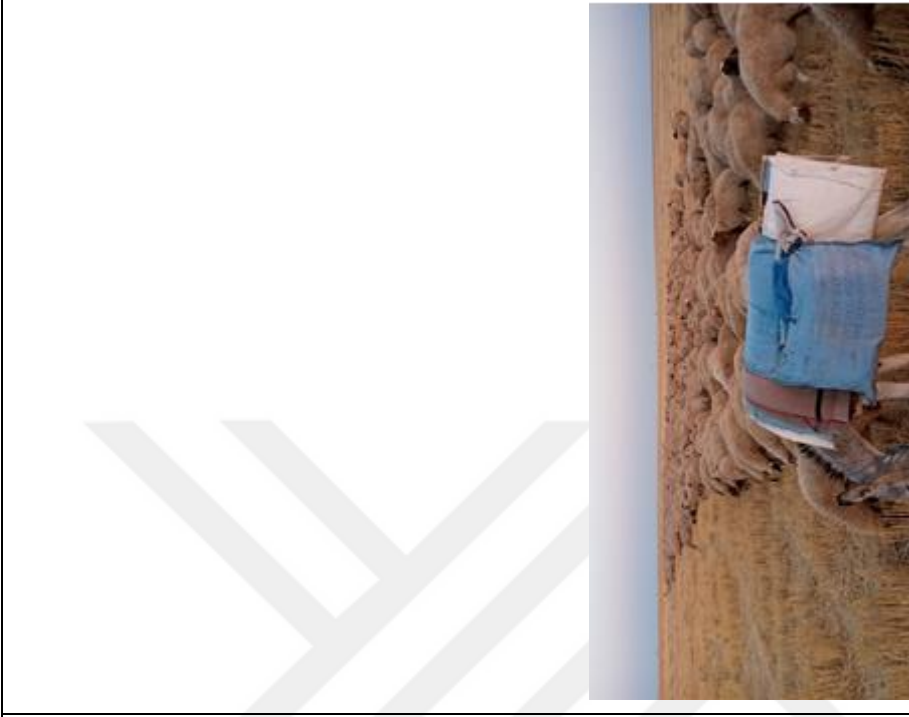
PUAN 2:
Doğum
Anadolu'nu
n doğasında
var.
Çocukları
en etkileyen
anlardan.
Ama
fotoğrafta
kaos var.

PUAN 7: Kaosu
ortadan
kaldırılmış ve
sadeleştirmiş.

PUAN 1:
Sadece
fotoğraf
çekmiş

PUAN 5:
Güneşi
öğrenmiş,
dinginliği
öğrenmiş,
dokuyu
öğrenmiş

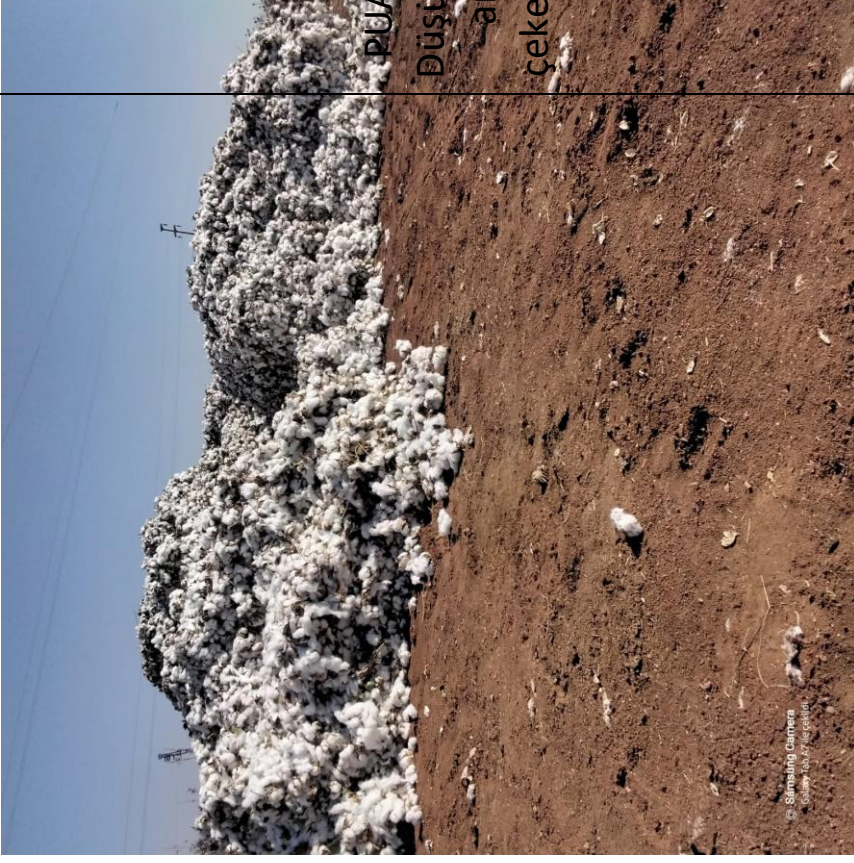

PUAN 4:
Bu
öğrencimi
z eğitim
öncesi de
güzel bir
portre
tespit
etmiş.

PUAN 3:
O
portreyi
sadeleştirdi
rmeye
çalışmış
ama
olmamış

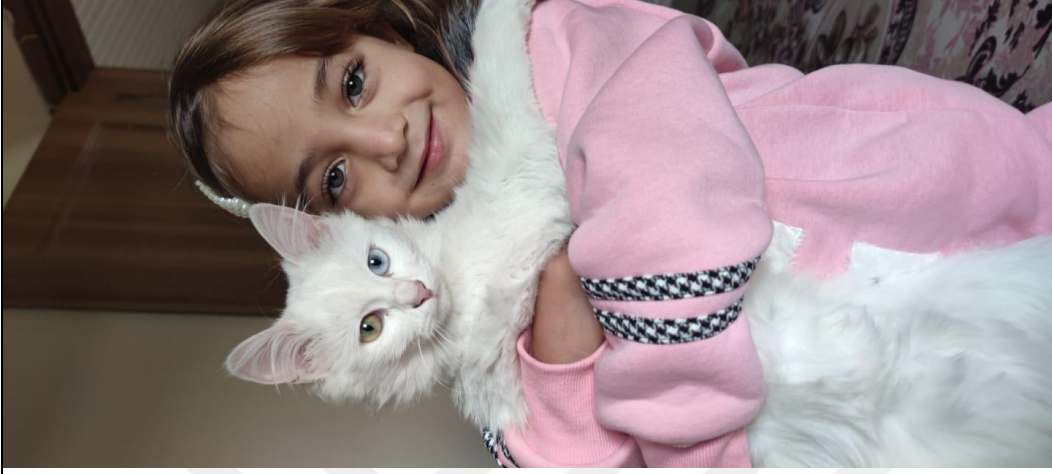
PUAN 1:
Düşünmüş
ama
çekememi
ş

PUAN 6:
Düşündü
ğünü
kismen
yansıtmi
ş kritik
anı
öğrenmi
ş.

PUAN 1:
Sadece
deklanşör
e basmış

PUAN
10:
Düşünm
üş, bir
araya
getirmiş
ve
başarmış
. Eğitimin
harika
sonucu

PUAN 1:
Anadolu'daki
üretimi
düşünmüş
lakin orada
kalmış

PUAN 5:
Kritik anı
kurgula
mış.

PUAN 1:
Anadolu'daki
üretimi
düşünmüş
lakin orada
kalmış

PUAN 5:
Kritik anı
kurgula
mış.

PUAN 4:
Anadolu'nun ne olduğunu biliyor ama sanata dönüşümüne miyor.

PUAN 8:
Anadolu imecedir demiş onu eğitim ile vurgulamış.

PUAN 2:
Anadolu'daki
üretimi
düşünmüş
lakin orada
kalmış

PUAN 4:
Kritik anı
kuşula
miş.

PUAN 4:
Kritik anı
kurgula
mış.

PUAN 1:
Sadece
düşünmüş

PUAN 1:
Anadolu'nun atalar kültürü olduğunu biliyor ama sanata dönüştürmemiş.

PUAN 7:
Güzel bir leke çalışması yapmış.

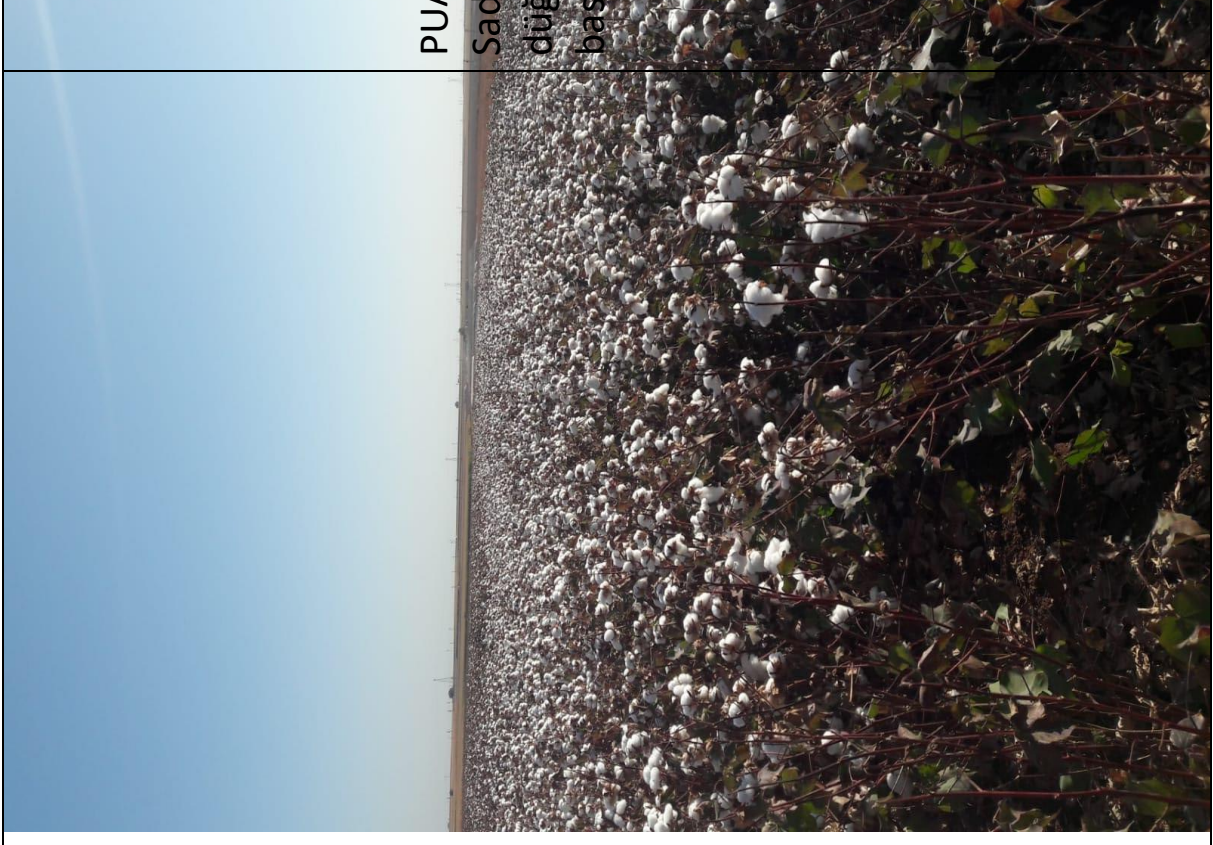

PUAN 4:
Işık çok
güzel ama
leke yok

PUAN 8:
Anadolu'nu
n saf
güzelliğini
harika
vurgulamış
eğitim ile
gönüne ışık
saçılmış.

PUAN 1:
Sadece
dügme
basmış

PUAN 2:
Eğitim ile
ana leke
yardımcı
leke
yapmaya
çalışmış

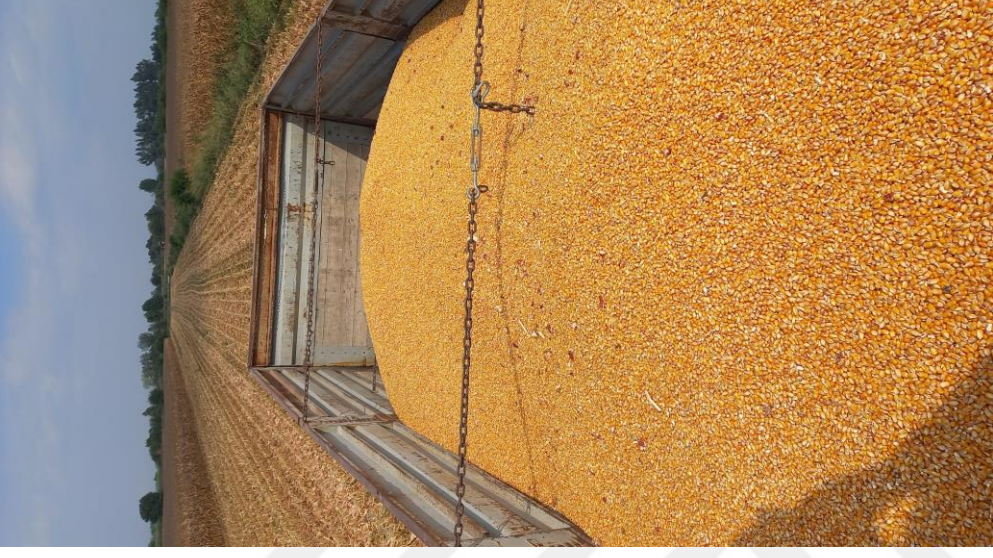
PUAN
1: Sadece
düğmeye
basmış

PUAN 2:
Anadolu'
nun doğumu
u vurgula
mış

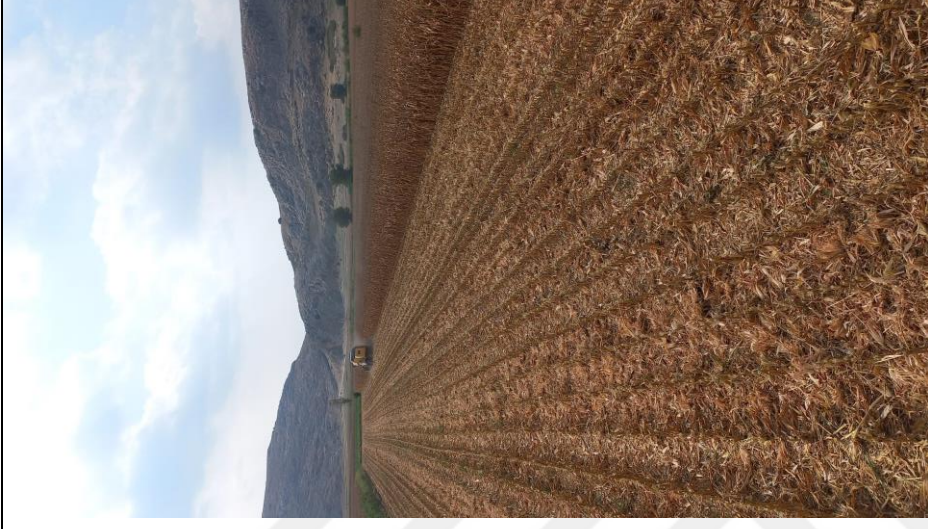
PUAN
1:
Sadece
düğmey
e
basmış

PUAN 2:
Doku ve
rengi
öğrenmi
ş

PUAN
1: Sadece
düğmeye
e basmış

PUAN 2:
Alan
derinliğı
ni
öğrenmi
ş çizgileri
iyi
kullanmı
ş

PUAN
1:
Sadece
düğmey
e
basmış

PUAN 2:
Çok
ilerleme
sağlaya
namış

PUAN
1: Sadece düğmeye basmış

PUAN 9:
Harika bir ilerleme sağlamış eğitim ile ah bir de arkadaki portreyi dahil etsemmiş. Gözlerin altına orana yerleştirilme si dahil herşey süper.

PUAN
1: Sadece
düğmey
e basmış

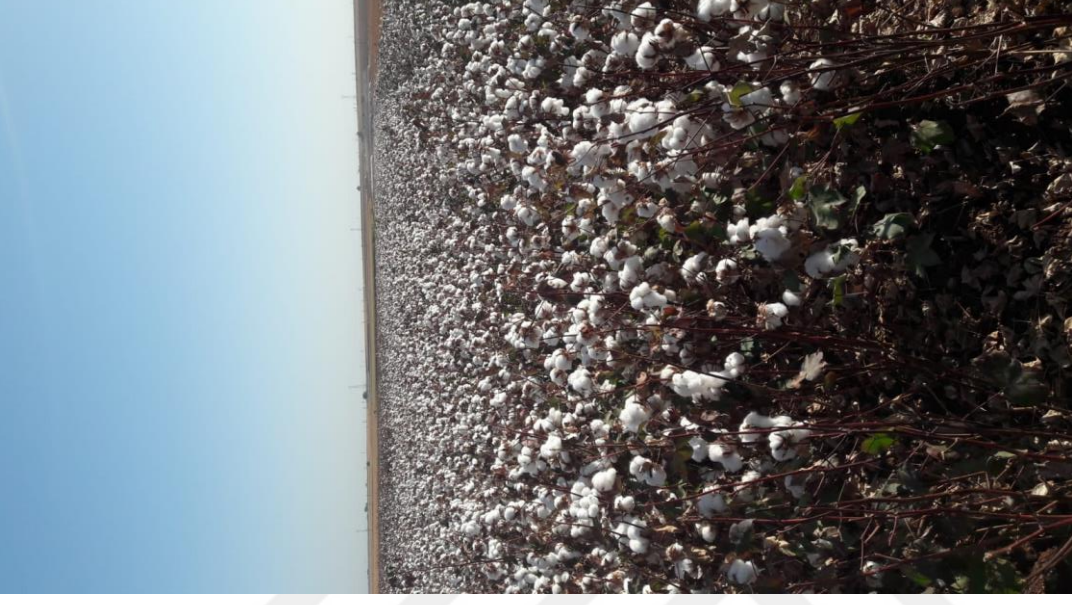

PUAN 7:
Eğitimin
farkı
sadeleştirm
eyi müthiş
öğrenmiş
altın oranı
düşünmüş

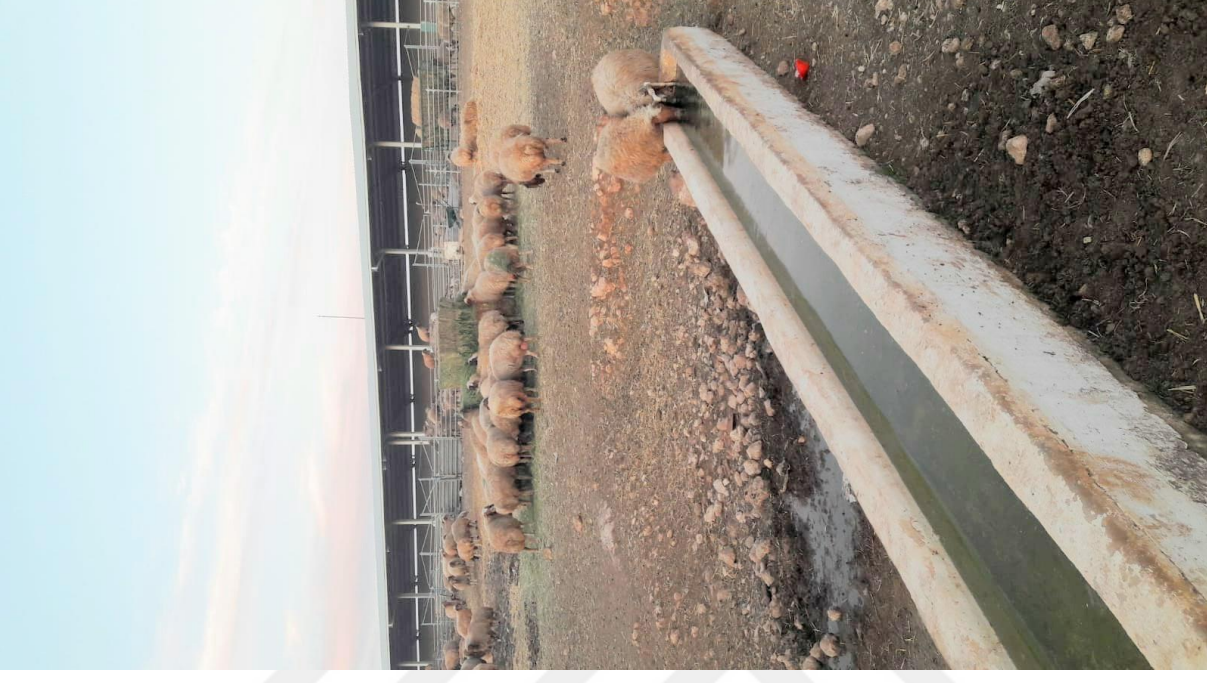
PUAN
1: Sadece
düğmey
e basmış

PUAN 2:
Sadece
doku

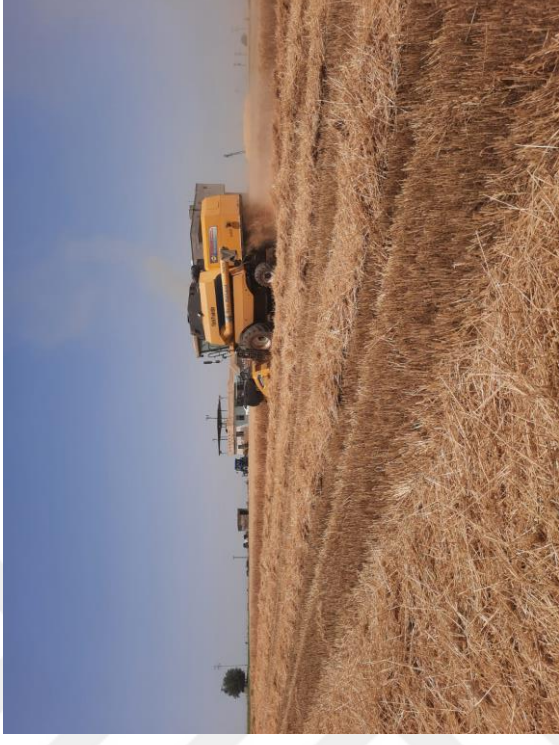
PUAN
1: Sadece
düğmeye
e basmış

PUAN 3:
Alan
derinliği
ni
öğrenmi
ş

PUAN
1: Sadece
düğmey
e basmış

PUAN 4:
Çizgileri
ve renkleri
öğrenmi
ş

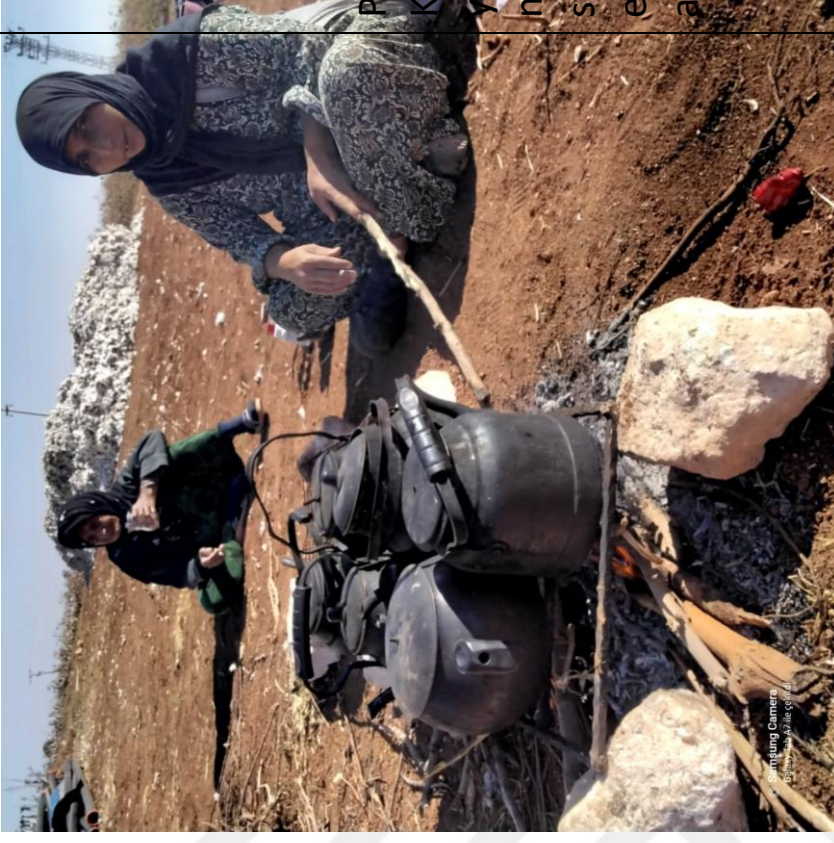
PUAN
1: Sadece
düğmey
e basmış

PUAN 4:
Anadolu'
nun
kimlikli
fotoğraf
tarzını
bünyesin
e almış

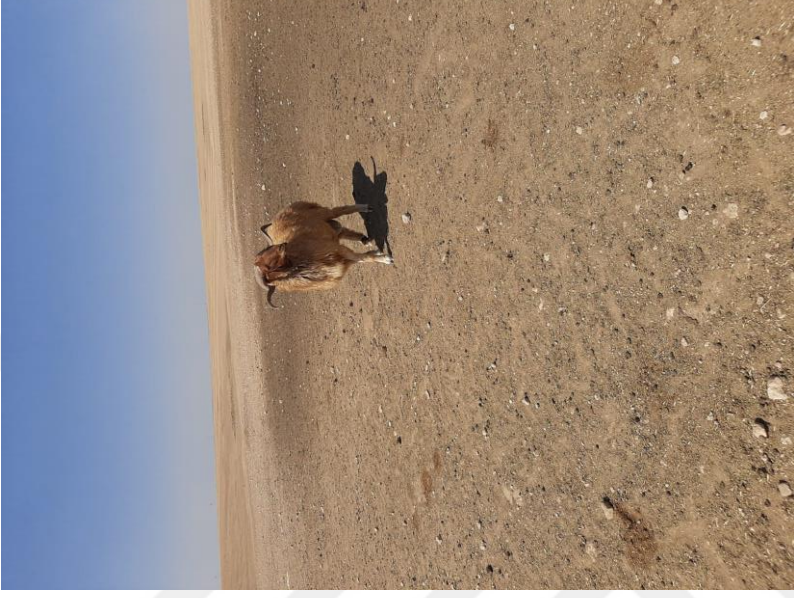
PUAN
1:
Sadece
düğmey
e
basmış

PUAN 4:
Konuya
yakınlaş
mayı
samimiy
eti
anlamış

PUAN
1:
Güzel
biliyor

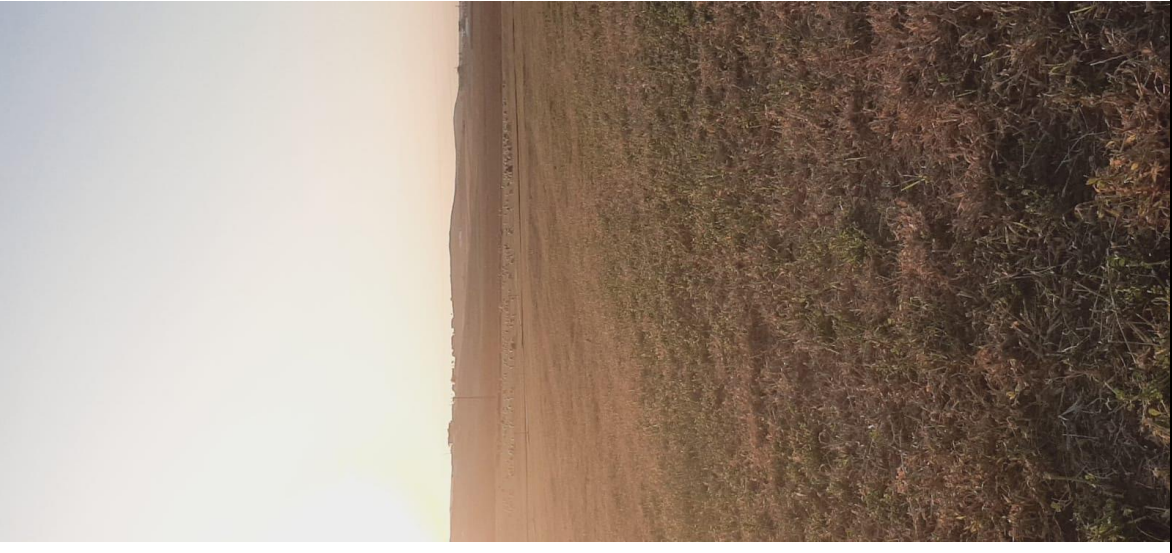
PUAN 2:
Sadeleş
meyi
öğrenmi
ş

PUAN
1: Sadece düğmeye basmış

PUAN 7:
Ufuk çizgisini düztutsa harika bir Anadolu karesi olacaktır ama eğitimdeki kriterleri uygulamış

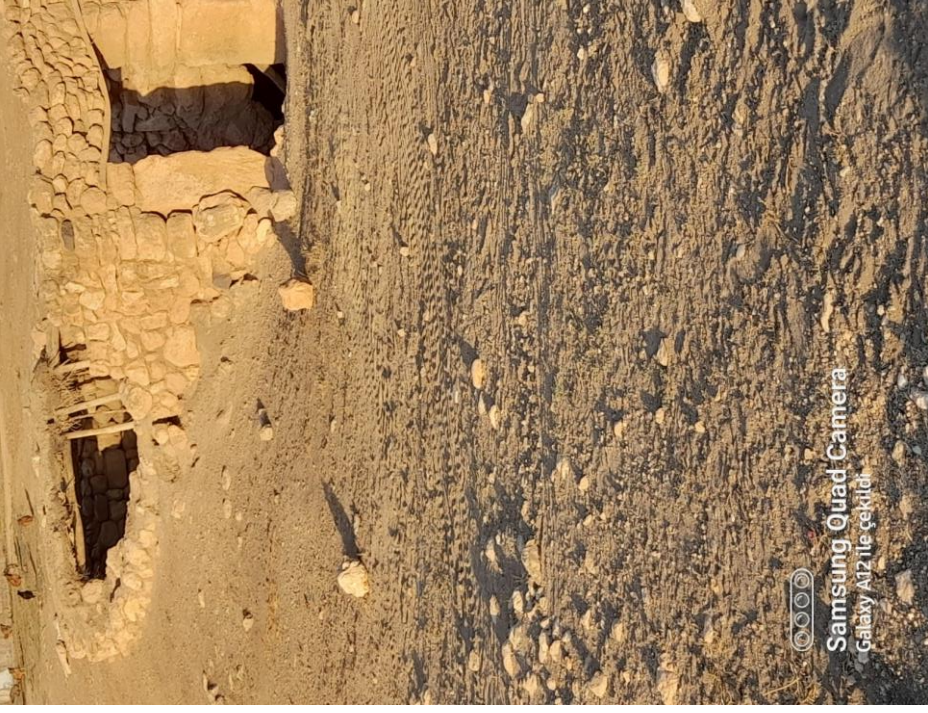

PUAN
1: Sadece
düğmey
e basmış

PUAN 5:
Anadolu'
nun
insan
olduğun
u
öğrenmi
ş

PUAN
1:
Sadece
düğmey
e
basmış

PUAN 5:
Anadolu'
nun içsel
ruhunu
anlamış
ve çocuk
ve eski
ev ile
bunu
vurgula
mış

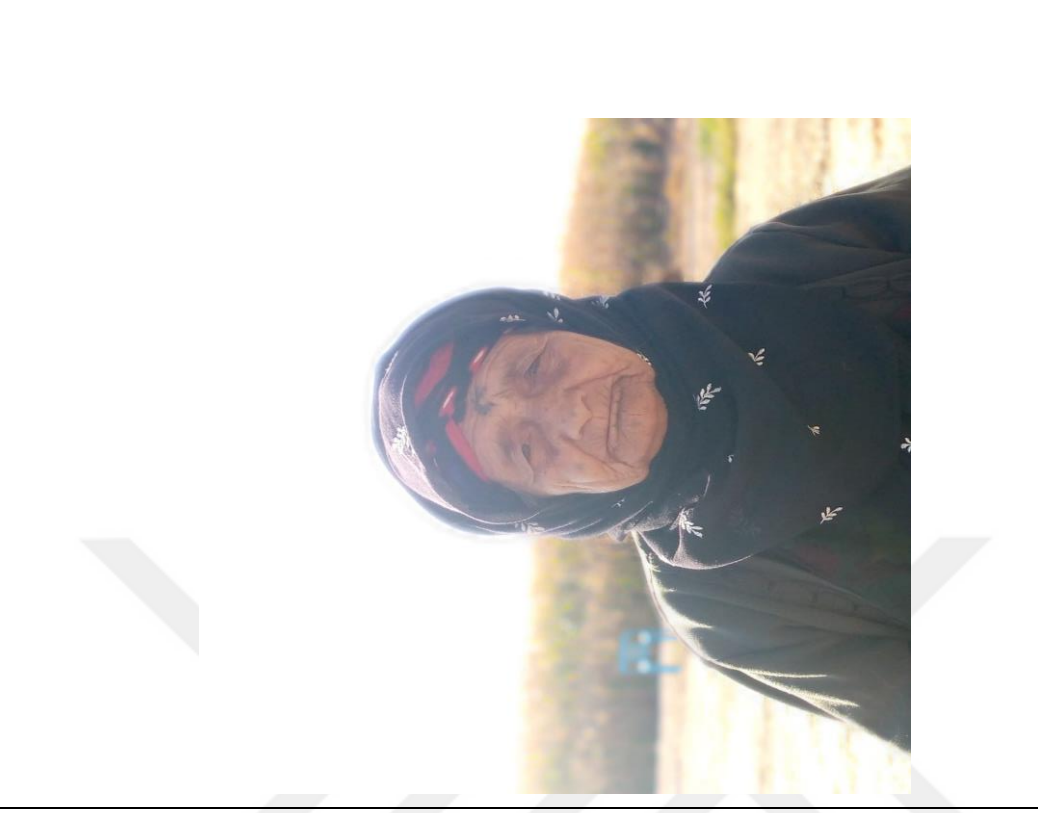
PUAN
1: Sadece düğmeye basmış

PUAN 4: Anadolu yaşantısını eğitim ile vurgulamak istemiş

PUAN
1:
Sadece
düğmey
e
basmış

PUAN 5:
Siyah
beyaz ile
vurguyu
arttırabil
irdi ama
Anadolu
demek
insan
demek
bunu
anlamış

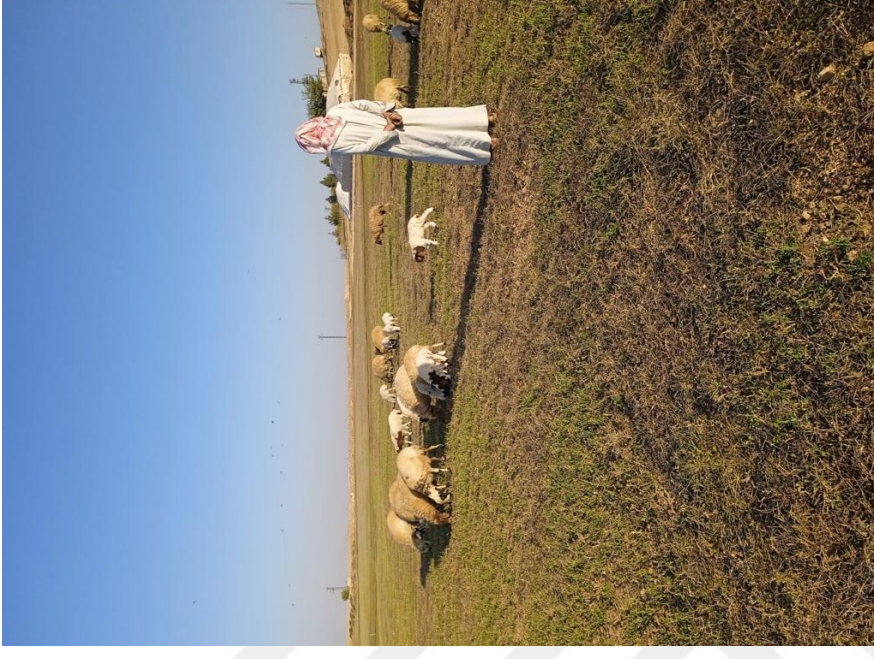
PUAN
1: Güzeli eğitim öncesin de de biliyor muş

PUAN
10: Çok iyi bir şekilde eğitimi uygulamı ş. Anadolu' nun bütün kimlikli hali fotoğraft a

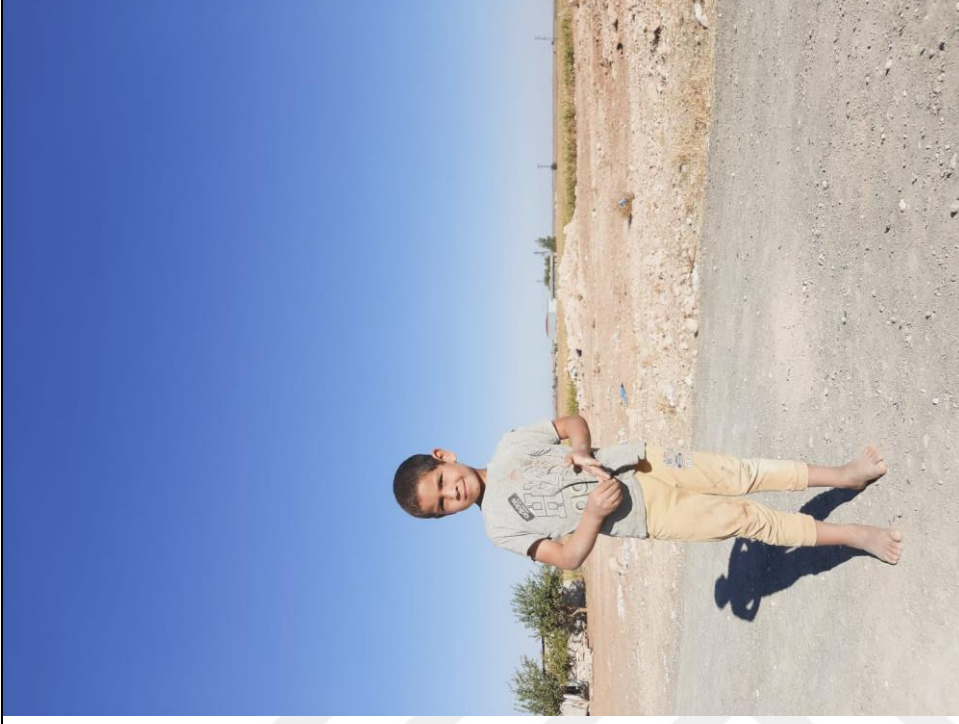
PUAN
1: Sadece
dügmeyle
basmış

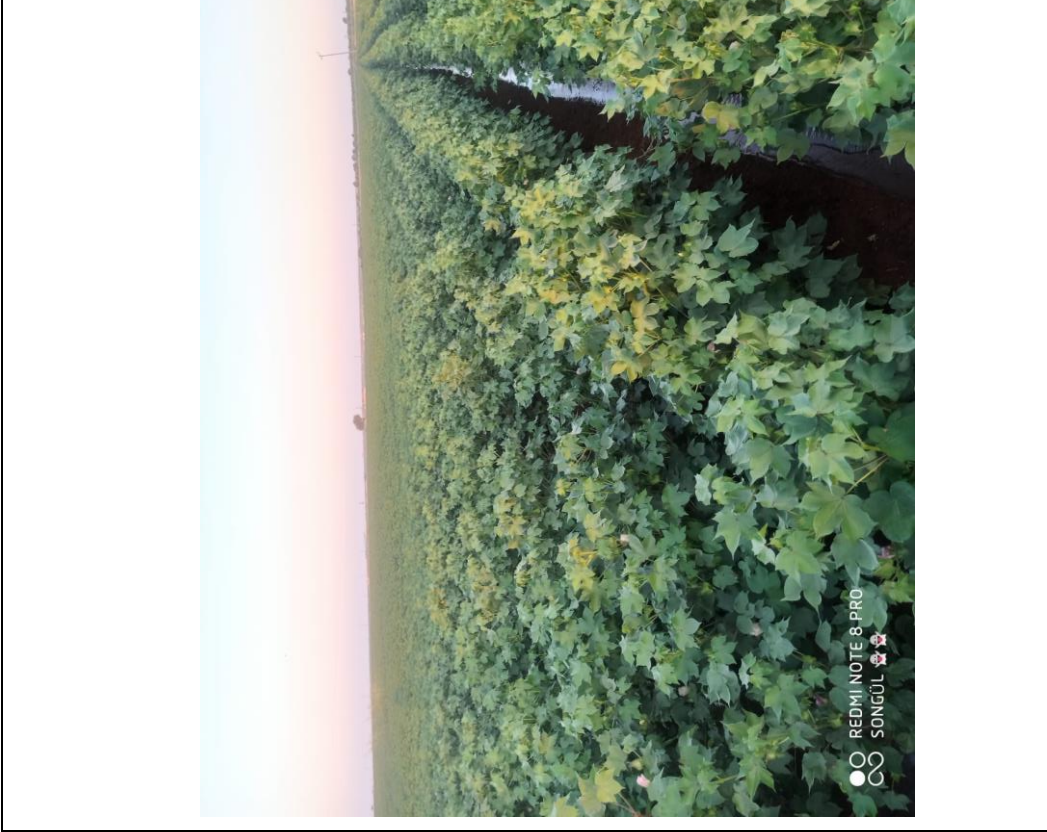
PUAN 5:
Fotoğraf
a hikaye
katmayı
öğrenmi
ş

PUAN
1: Sadece
düğmey
e basmış

PUAN 5:
Anadolu
insani
mesaj
verir o
da mesaj
vermiş
ve altın
orani
denemiş

PUAN
1. Sadece
düğmey
e basmış

PUAN 2:
Anadolu
fotoğrafçı
ılığ bir
emektir
insan
hikayesi
dir. O da
bunu
vurgula
mış

Bilirkişi raporu: Puanlama ve yorumlar elbette çocuklar gündemde olunca biraz daha insaflı ve Şevk verici olmalıdır. Bu çerçevede çocukların bazılarında fitratında olan sanat ruhu görölmektedir. Ancak Şu açıktır ki eğitim gözlerinde farklı bir pencere açmış ve o pencere ile göremeye başlamışlar. Eğitimlerin devam etmesi ile Anadolu sanatı gerçek yerlerinden Anadolu fotoğrafçıları kazanacaktır.

Doç. Dr. Tuna Akçay